

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

PETR MAŠLÁŇ

5. ročník – kombinované studium
Obor: Učitelství pro 1. stupeň základních škol

**HISTORIE KRÚŽKU MORAVSKÝCH
SLOVÁKŮ, SLOVÁCKÉHO KRÚŽKU
A SLOVÁCKÉHO SOUBORU PÍSNÍ A TANCŮ
VONICA ZLÍN VE ZLÍNĚ**

diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.

Olomouc 2010

Děkuji Mgr. Jaromíru Synkovi Ph.D. za odborné vedení, cenné rady,
vtipné postřehy a vstřícný přístup při tvorbě této diplomové práce.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně,
vedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Otrokovicích 15. 6. 2010

Obsah

Úvod.....	6
1 Proč docházelo k zakládání <i>Slováckých krúžků</i>	8
2 Krúžek Moravských Slováků ve Zlíně (1940 – 1949).....	10
2.1 Založení <i>krúžku</i>	10
2.2 Činnost <i>krúžku</i> za okupace.....	14
2.3 Činnost <i>krúžku</i> po osvobození (1945 - 1949).....	18
2.4 Ukončení činnosti <i>Krúžku Moravských Slováků</i>	21
3 Slovácký krúžek (1949 – 1968)	22
3.1 Vznik <i>Závodního klubu</i>	22
3.2.1 Vliv společenského klimatu na činnost <i>krúžku</i>	26
4 Vonica (1968 - 1989)	28
4.1 Změny v práci souboru po příchodu PhDr. Karla Pavlištíka	28
4.2 Konec roku 1974 - odchod PhDr. Karla Pavlištíka.....	31
4.3 Vynucená změna vedení v roce 1974 a její důsledky	33
4.4 Projevy folklorismu v práci souboru v sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století.....	34
4.5 Navazování kontaktů <i>Vonice</i> s okolními folklorními soubory	36
4.6 Osmdesátá léta, souborová <i>muzika</i>	37
4.7 Zájezdy do zahraničí	38
4.8 Vonica (1984 - 1989)	40
5 Vonica od roku 1989.....	42
5.1 Rok 1989, společenské změny a jejich odraz v práci souboru.....	42
5.1.1 Muzika po roce 1989.....	43
5.1.2 Stagnace umělecké práce souboru	43
5.1.3 Zlínské besedování.....	44
5.1.4 Místo práce souboru.....	45
5.2 Členové souboru <i>Vonice</i> jako nositelé tradic.....	46
5.2.1 Vznik <i>Vonice 80</i>	47
5.3 Současná <i>Vonice</i>	48
6 Dětské soubory <i>Vonička, Malá Vonice</i>	50
6.1 <i>Vonička</i> (1970-1974).....	50

6.2 <i>Vonička</i> 1982.....	51
6.2.1 Organizační členění současné <i>Voničky</i>	52
6.3 Malá Vonica.....	52
Závěr	54
Prameny a literatura	57

Úvod

Tématem práce je historický přehled sedmdesáti let činnosti tří sdružení ve Zlíně, zabývajících se lidovým uměním Slovácka. Nejdříve je to *Krúžek Moravských Slováků* ve Zlíně, který zahájil svou činnost v období okupace, následuje *Slovácký krúžek* působící při *Závodním klubu ROH* a v poslední řadě *Slovácký soubor písní a tanců Vonica Zlín* (dále jen *Vonica*). Jsem členem *Vonice* třicet tři let, mám k ní hluboký osobní vztah. Blížící se 70. výročí založení *krúžku* rovněž sehrálo svoji roli při výběru tématu práce. Každý pohled do historie má přinést obraz doby, ale také poučení. Cílem práce není pouhé vyjmenovávání důležitých historických dat a událostí. Pokusím se ukázat rozdíly v přístupu k činnosti jednotlivých sdružení. Přiblížit dobu, ve které sdružení pracovala, a jak je tato období poznamenala. Cílem práce je i pokus o zdokumentování jejich činnosti, především v přístupu ke zpracování lidového umění. Zachycení cesty od klasické *krúžkařské* práce k souboru zpracovávajícímu určitou folklorní oblast.

Každé historické období nastoluje jiné podmínky pro práci sdružení. Různým způsobem podporuje nebo omezuje jejich činnost. *Krúžky* a soubory zabývajících se kulturou procházejí obdobími, kdy se práce daří a obdobími stagnace. Pro většinu mladých lidí byl *krúžek* či soubor místo vhodné k setkávání se s dalšími mladými lidmi. Úzké vazby a kamarádské vztahy často ovlivnily i jejich budoucí život. Není výjimkou, že současně v souboru pracovalo několik manželských párů. Touha po zachování tradic u folklorního souboru sice hraje roli, ale ne tu nejpodstatnější. V *Krúžku Moravských Slováků* tomu tak nebylo, činnost *krúžku* byla vedena vedle vlasteneckých cílů i k udržování slováckého folkloru po příchodu nových členů *Krúžku Moravských Slováků* do nového prostředí.

Proč tedy mladí přicházeli do souborů? Každý člověk má touhu někam patřit, sdílet společné zážitky s lidmi, které má rád a kteří mu nejsou lhostejní. V neposlední řadě musíme připomenout ještě jeden faktor, a to je potřeba pohybu. Fyzická zátěž na zkouškách, pravidelnost cvičení pomáhá mladému člověku rozvíjet pohybové schopnosti, zlepšovat fyzickou formu.

Tanečníci a zpěváci před třiceti a více lety byli motivováni potřebou realizovat se. Existovala nabídka besed u cimbálu a setkání s jinými folklorními soubory. Snahou bylo prezentovat se před muzikou, zpívat písničky, které ostatní neznají, a tím na sebe strhávat pozornost. Neustále si doplňovali svůj písňový fond, učili se staré písničky, neznámé, málo frekventované, zpívali balady o mnoha slokách. Svým nadšením pro píseň a tanec chtěli motivovat mladší členy. Lidové umění nemůže dnes konkurovat konzumní zábavě valící se ze všech stran na dnešní mladé lidi. Nepřeberné množství podnětů neustále útočí na jejich smysly a nemůžeme se divit, že nejsou schopni se v nich orientovat. O to více je důležitá práce s dětmi a mládeží.

Uvažuji, zda je možno ve *Vonici* hovořit o udržování folkloru nebo se jedná o scénické umění s využitím folklorních prvků. Stál jsem u zrodu mnoha tanečních pásem. Hlavní slovo při jejich tvorbě měl umělecký vedoucí *Vonice*, ale i ostatní členové *Vonice* přispívali k jejich vzniku. Kromě tanečního projevu jednotlivců zde sehrála svou roli i silná motivace k práci v souboru.

Práce je rozdělena chronologicky do kapitol, ve kterých se pokouší postihnout úlohu souborů v životě města, v životě lidí, kteří jimi prošli.

1 Proč docházelo k zakládání *Slováckých krúžků*

Na konci devatenáctého století, s příchodem průmyslové revoluce i do oblasti Zlínska, se pozvolna začínaly vytrácet lidové zvyky a tradice. Docházelo k narušení tradičního způsobu života. Do té doby byl venkovský člověk spojen celoživotním poutem s půdou, s vesnickým společenstvem. Komunity se utvářely v uzavřeném prostoru, jejich společenský život byl určován plynutím zemědělského roku a náboženským kalendářem. Zvyky lidu vyjadřovaly spojení s přírodou, odrážely průběh zemědělských prací, dotýkaly se celého průběhu lidského života a obřadů s ním spojených. Lidové umění odráželo důležité společenské události a poddanské povinnosti. „*kultura je vždy celek zahrnující víru, vědění, právo, morálku a nejrůznější znalosti a dovednosti, jež si člověk osvojil jako člen společenství, v němž žije, a že jednotlivé prvky kultury se proměňují spolu s proměnami způsobu života, přicházejícími nezávisle na vůli jednotlivce.*“¹

Teprve rozvoj měst a v nich dalších společenských vrstev přispěl k rozvoji cestování, a tím k poznávání do té doby izolovaných oblastí. Prolnutí dvou světů, městského a vesnického, vzájemné ovlivňování kulturních hodnot způsobilo nebyvalý zájem o lidovou kulturu. Nemalý význam mělo i národní obrození, které si uvědomovalo důležitost lidové kultury pro rozvoj národního uvědomění. V době národního obrození docházelo k prvním pokusům o systematické zaznamenávání a sbírání ústní lidové slovesnosti. Intelektuální a kulturní kruhy se začaly intenzivně zajímat o folklor. Spisovatelé sbírali pohádky, říkadla, venkovská inteligence (učitelé, kněží) zase lidové písně a módou na společenských akcích se staly tance vycházející z lidových tradic.

Lidová píseň a lidový tanec byly po staletí součástí každodenního života venkovského lidu. Působily na další vrstvy národa nejen jako inspirační zdroj uměleckých kruhů, ale i jako životodárná krev národního sebeuvědomování. Byly obdivovány na společenských večerech, předváděny na výstavách. Například v průběhu

1 Jančář, Josef s kolektivem: *Lidová kultura na Moravě*. NÚLK, Strážnice 2000, s. 7. ISBN 80-86156-31-1.

Národopisné výstavy v roce 1894 a Národopisné výstavy československé v roce 1895 v Praze. To byly příležitosti poznat umění prostého lidu ve velkém městě². Nebývalý zájem o výstavy a především přirozenost projevu účastníků daly popud k masovému zájmu o folklor. Pod dojmem výstav vzniká první *Slovácký krúžek v Praze*³. Vznikl v roce 1896 a dodnes je krajanským sdružením propagujícím Moravské Slovácko. Cílem *Slováckého krúžku v Praze* bylo pořádání výstav, přednášek a prezentací lidového umění z Moravského Slovácka, které měly povzbudit národní hrdost a vlastenectví.

Další *krúžky* následují pražského příkladu a vznikají na různých místech Čech a Moravy, například *Slovácký krúžek v Brně* vznikl v roce 1908 jako volné sdružení studentů z Moravského Slovácka přicházejících za studii do Brna.⁴

Snaha o uchování lidového umění a o nepřerušení vazeb s místem původu, to byly hlavní motivy při zakládání *krúžků* a spolků zabývajících se lidovým uměním. V následujícím období (1918 - 1945) byl vznik *krúžků* na Moravě spojen se jménem JUDr. Ladislava Rutteho. S jeho přispěním vznikl *Slovácký krúžek v Mařaticích*⁵ v roce 1921. Následovaly například *Slovácký krúžek v Tvrdonicích*⁶ v roce 1929, který často účinkoval ve Zlíně, a v roce 1940 *Krúžek Moravských Slováků ve Zlíně*.

² Nejednalo o se první předvádění lidových písní a tanců, první zprávy hovoří již o 18. století, a to i na Moravě. Např. v roce 1755 při návštěvě císařovny Marie Terezie ve Slavkově u Brna tance hanácké, v roce 1784 v Uherském Ostrohu tanec ze Strání *Pod šable* Jančář, J. s kolektivem: *Lidová kultura na Moravě*. NÚLK, Strážnice 2000, s. 328. ISBN 80-86156-31-1.

³ <http://www.folklomisdruzeni.cz/slovacky-kruzek1> [10. 4. 2010]

⁴ <http://www.kruzek.cz/index1.htm> [10. 4. 2010]

⁵ <http://www.uherske-hradiste.cz/osobnost/312/> [10. 4. 2010]

⁶ <http://obec.tvrdonice.cz/view.php?cislocianku=2007070006> [10. 4. 2010]

2 Krůžek Moravských Slováků ve Zlíně (1940 – 1949)

2.1 Založení *krůžku*

Zlín se svým okolím na rozhraní tří regionů, Valašska, Hané a Slovácka, je folklorně nevyhraněná oblast. Ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století se stalo významným průmyslovým centrem Jihovýchodní Moravy, kam za prací přicházeli lidé z vesnic a městeček všech tří regionů.

Když v roce 1894 zakládali bratři Antonín a Tomáš Baťovi svou obuvnickou dílnu, měli představu výroby kvalitní a levné obuvi. „*V roce 1915 byla z dílny továrna s dvěma tisíci zaměstnanci a rozvoj pokračoval dál. Nejen díky podnikatelským schopnostem obou bratrů, ale také díky geografickým podmínkám kraje, jeho komunikační dostupnosti jako přirozeného centra oblasti, dostupnosti potřebných surovin a volné levné pracovní síly. Rozvojem celé společnosti Baťa došlo k výstavbě nejen nových továrních budov, a tím vytváření nových pracovních příležitostí v kraji, kde jich nebylo nikdy nazbyt, ale taky k obrovskému rozvoji samotného města a přílivu tisíců obyvatel. V letech 1938 – 1940 dosáhl počet pracujících (dělníků a inteligence) v Baťových závodech ve Zlíně čísla 30 000.*“⁷

Ruku v ruce s množstvím zaměstnanců šla i nutnost poskytnout jim dostatečné zázemí, bydlení, služby, podmínky pro život a zakládání rodin. V letech 1924 – 1937 bylo postaveno na dva tisíce nových rodinných domků, vybudovány školy s internáty. Ty poskytovaly vzdělání mladým lidem. Pověštinou se jednalo o lidi z vesnického prostředí, kteří zde našli své uplatnění, ale vesnická komunita a způsob života jim chyběl. Moravští Slováci, opouštějící své prostředí, odloučení od svých kořenů a tradic, stáli u zrodu *krůžku*. Byli to lidé se vztahem k rodnému kraji.

V době okupace naší vlasti *hitlerovským* Německem, v době, kdy bylo systematicky utlačováno a ničeno vše národní, se ve Zlíně sešla skupina lidí ze Slovácka. Pravidelné schůzky sloužily k zahánění stesku po domově v kruhu lidí

⁷ Dvořáková, Eva: *Batismus a baťovci*. Krajské nakladatelství Gottwaldov 1960, s. 38,53.

stejného smýšlení a tradic. Členové *krúžku* se navzájem seznamovali s tanci svých regionů, zpívali písničky, poznávali krásu krajů.

V roce 1990, při příležitosti 50. výročí *Krúžku Moravských Slováků*, v prostředí Starého šenku vzpomíná pan Bohumil Kotásek.

„Ovšem bylo to nádherné, v té době totiž nebylo pro nás mladých žádné zábavy, žádné tancovačky. Karet na internátě jsme byli nahraní, v kinech se nehrálo to, co bychom chtěli. A jenom tak jsme se doslechli, že tu existuje nějaký slovácký krúžek. Dlouho trvalo, než jsem se vypravil... Z našeho pohledu byla Myslívna daleko. Dnes je to centrum, pro nás z internátů se to zdálo daleko. Když už jsem aj došel, je pravda, že první jsme se motali tam v tom kumbále. Tady v Šenku sedávala ta honorace, no honorace, pan doktor Rutte jako předseda, jeho milostivá paní a podobní, jako šéfové krúžku. Oni se sice pečlivě starali o tu čistotu toho projevu, ovšem tu se prostě nic neučilo, to každý měl v sobě. Já jako Podlužák jsem se tu s žádným Podlužákem nasetkal, ale najednou se mi otvíraly oči. Hornáci tu byli, v pozdější době sem chodívali známí Martina Holého. Ten hornácký prvek sem přinášel i Kružík. Hrával Pod šablami a byl častým hostem u nás a my u něho. Tady jsme začali poznávat všecko možné. Skutečnost byla taková, že já jako mladý kluk ve třicátých letech jsem nebyl žádný Slováček. Slováček podle křestního listu. Já jsem týdně nosil šlágry dom na dědinu. Ve sklepě mě všeci obklopovali a byli šťastní, kolik jsem jich natahl. A tehdy jich bylo skutečně stovky. To bylo na začátku třicátých let. Později, když začal krúžek i u nás na dědině, začal Mikulecký, potom to bylo krásné. Tu jsem se rodil, ve svých třiceti letech jsem se tu narodil, načerpal obrovské množství písniček, poznatků, tanců.“⁸

Časem členům *krúžku* tato náplň přestala stačit a začali propagovat slováckou kulturu před posluchači a diváky, kteří se zpočátku rekrutovali z řad přátel, rodinných příslušníků a spolupracovníků. Docházelo k prvním vystoupením pro širší veřejnost.

⁸ Bohumil Kotásek nar. 1915, člen „krúžku“ z období okupace a rovněž člen *Slováckého krúžku* při *Závodním klubu ROH Gottwaldov*, v padesátých letech i předseda *krúžku*. . Text je přepisem mluveného projevu z videokazety nacházející se v archivu *Slováckého souboru písní a tanců Vonica Zlín*.

Historie *Krúžku Moravských Slováků* ve Zlíně začala počátkem roku 1940. Dopisem ze dne 1. 4. 1940 požádali nejmenovaní moravští Slováci tzv. Národní souručenství⁹ ve Zlíně o povolení vytvořit *Kroužek moravských Slováků* při Národním souručenství. Již v tomto dopise jasně formulovali své cíle, jak je patrné z návrhu programu:

- „1 *svérázně zařízená místnost*
- 2 *scházení se jednou za týden*
- 3 *ustanovit odbory divadelní, pěvecký a krojovou družinu*
- 4 *pořádat slovácké taneční hodiny*
- 5 *pořádat samostatná vystoupení*
- 6 *pořádat zájezdy do krajů Slovácka*
- 7 *propagovat slovácké umění i široké veřejnosti*

My moravští Slováci, my kamarádi“¹⁰

I přes fakt, že nebylo možno zjistit, kdo dopis přesně napsal a nelze s jistotou určit jedince, kteří myšlenku *krúžku* uvedli v život, byla žádost schválena. Po obdržení souhlasu začala být vyvíjena činnost v souladu s programem uvedeným v žádosti. V prvních letech své činnosti byl *krúžek* součástí *Bartošova divadelního okrsku*.¹¹

⁹ Národní souručenství bylo formou politické strany na území Protektorátu Čechy a Morava. Sdružovalo téměř všechny státní příslušníky Protektorátu. Dne 6. 4. 1939 bylo Národní souručenství vyhlášeno jedinou politickou stranou na území Protektorátu. Dne 15. 1. 1943 bylo Národní souručenství jako politická strana zlikvidováno a přeměněno v korporaci, převážně s úkoly kulturními a výchovnými. cs.wikipedia.org/wiki/Národní...

¹⁰ fond *Krúžek moravských Slováků* ve Zlíně. Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín-Klečůvka)

¹¹ BARTOŠŮV okrsek ve Zlíně Ústřední matice divadelních ochotníků československých (1942 zal., 1943 26 členských spolků). www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=geo&id=118

Na první schůzce (nedatováno) se sešlo 35 osob.¹² Byli to například kromě Vladimíra Hájka Antonín Zapletal, František Pelíšek, Matěj Mečl, manželé Mitáčkovi. Již na této první schůzce byl postaven do čela *krúžku*, do funkce starosty, jak se v terminologii *krúžku* nazývali vedoucí nebo předsedové, JUDr. Ladislav RUTTE, právník s advokátní praxí ve Zlíně.¹³ Činnost *krúžku* měla například spočívat v debatách o různých problémech, ale také směřovat k rozšíření duševního obzoru. „*Krúžek chtěl poskytovat soustavné informace vychovatelům na internátech a pořádat přednášky, zpěvní a nácvikové taneční hodiny a spolupůsobiti při jejich výchově továrního dorostu.*“¹⁴ Spontánnosti a živelnosti bránila organizace, která do jisté míry kopírovala poměry společenského života v původním venkovském prostředí. Byli voleni funkcionáři v čele se starostou, chasu řídili stárci. Po určitou dobu členové vystupovali ve vlastních krojích.

Zlínský *krúžek* se zaměřoval i na organizování vystoupení jiných *krúžků* před zlínským publikem, jak dokládá výčet některých akcí v dalším textu.

¹² prezenční listina, fond Krúžek moravských Slováků ve Zlíně. . Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín-Klečůvka)

¹³ *Životopis* Příloha č.1

¹⁴ Rutte, Ladislav: *Krúžek Moravských Slováků ve Zlíně*, s.17. archiv souboru *Vonica*. Jedná se o fotokopii článku, nelze dohledat kdy a kde vyšel. Podepsáno L.R.

2.2 Činnost *Krúžku* za okupace

První veřejnou akcí *Krúžku Moravských Slováků* ve Zlíně bylo promítání filmu *Slovácká Kubaňa* v prostorách Masarykovy měšťanské školy ve Zlíně. Průvodní slovo přednesl předseda JUDr. Rutte, akce proběhla dne 5. 6. 1940.¹⁵

Další pravidelné schůzky probíhaly ve čtrnáctidenních intervalech. Na počátku činnosti bylo prioritou vytvoření místnosti, v níž by se daly pořádat výroční akce, přednášky, besedy a setkání s muzikou. Tento prostor byl nalezen v suterénu vinárny *Myslivna* na dnešní třídě T. Bati ve Zlíně. Místnost byla upravena dle návrhu JUDr. Rutteho ve stylu slováckého výčepu. S porozumění majitele vinárny *Myslivna* byl zřízen prostor pojmenovaný *Na starém šenku*. Místnost byla zařízená do všech podrobností, počínaje nábytkem, kachlovými kamny, přes starodávný trámový strop, keramiku, obrázky na skle a nástěnné malby imitující slovácké prostředí. Místnost *Na starém šenku* se stala středem pozornosti všech návštěvníků Zlína a propagovala rázovitost slováckého kraje. V této místnosti se uskutečňovala všechna setkání *Krúžku*.¹⁶

Dne 30. 11. 1940 došlo k slavnostnímu otevření spolkové místnosti. Zúčastnili se všichni členové *Krúžku*, mezi oficiální hosty patřil Josef Hlavnička s manželkou. Je potvrzena účast tehdy již známé a později legendární muziky Jožky Kubíka z Hrubé Vrbky na Hornácku.¹⁷ Byla to první, nikoliv však poslední, návštěva této muziky ve Zlíně. Celý večer se nesl v duchu československé jednoty. Byl prvním z mnoha, na kterých se scházeli členové *Krúžku* společně se svými hosty.

V této době již počet členů *Krúžku* dosáhl čtyřiceti a nastala nutnost zabývat se perspektivou nejen v oblasti národopisné a osvětové, ale také materiálním zabezpečením činnosti. Jako spolek si museli vytvořit fond, z něhož by se pořizovaly

¹⁵ fond Krúžek moravských Slováků ve Zlíně. . Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín-Klečůvka)

¹⁶ Rutte, Ladislav: *Krúžek Moravských Slováků ve Zlíně*, s.19. archiv souboru *Vonica*. Jedná se o fotokopii článku, nelze dohledat kdy a kde vyšel. Podepsáno L.R.

¹⁷ 9.4.1907 – 8.2.1978 Hornácký primáš, pozvánka Příloha č.2

např. hudební nástroje, ale také platil pronájem spolkové místnosti. Všichni členové krúžku odhlasovali, že se budou vybírat členské příspěvky.¹⁸

Další akce následovaly vzápětí, v lednu 1941 *Slovácká beseda*, 22. února 1941 *Fašanek*. V listopadu 1941 *Katerinské hody*, jejichž tradice je každoročně dodržována do dnešních dnů.

Dne 7. 11. 1943 se uskutečnilo představení pod názvem *Slovácko ve zpěvu, hudbě a tanci ve Velkém kině*, při němž účinkoval *Slovácký krúžek z Brna* s vlastní cimbálovou muzikou. Představení proběhlo navzdory překážkám ze strany německých úřadů, neboť na tento den připadla památka německých národních hrdinů, proto *Oberlandrat*¹⁹ původně nechtěl české vystoupení povolit. Starosta zlínského *krúžku* přečetl předem cenzurovaný výklad rázovitostí jednotlivých oblastí Slovácka. Pásmo mělo zasloužený úspěch. Členové brněnského *krúžku* rozdělili pásmo do čtyř částí: Hornácko, Dolnácko, Kopanice a Strážnicko s Podlužím. Část diváků neodolala ohnivému verbuňku uzavírajícímu pásmo brněnského *krúžku* a odtančila jej na jevišti společně s vystupujícími.²⁰

Rok 1944 byl zahájen nácivkem zpěvů a tanců k divadelnímu představení *Maryša* bratří Mrštíků. Představení *Maryši*, uvedené *Divadlem mladých* k padesátému výročí její inscenace v pražském *Národním divadle*, se účastnilo i *České divadlo moravsko-olavské*. Na jevišti při představení ve *Velkém kině* účinkovalo 18 členů *krúžku*.²¹

Národopisné pásmo *Podluží zpívá, hraje a tančí Podlužáckého krúžku z Tvrdonic*, pod vedením Jana Kružíka, bylo provedeno dne 14. 4. 1944 opět ve *Velkém*

¹⁸ *Krúžek Moravských Slováků*, Seznam členů a zaplacených příspěvků 1940 -1946

Krúžek Moravských Slováků, Pokladna ručně psaný originál., archiv souboru Vonica

¹⁹ okresní úřad

²⁰ Rutte, Ladislav: Pokračování paměti Krúžku po srpnu 1943, s. 1,2. archiv souboru Vonica.

²¹ fond Krúžek moravských Slováků ve Zlíně. . Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín-Klečůvka)

kině. Bylo uspořádáno pod patronátem zlínské *Národní odborové ústředny zaměstnanecké* za spolupráce *krúžku*.²²

Až do konce okupace si zlínský *krúžek*, jako jediný ze zlínských spolků, zachoval relativní nezávislost na Němcích, vyvíjel činnost až do konce germanizačního útlaku.

Druhá polovina roku 1944 byla poznamenána tísnivou atmosférou, ze zlínských spolků pracoval jenom *krúžek*. Díky odlehlosti místnosti *Na starém šenku* probíhaly schůzky nerušeně a mohla zde být provozována i ilegální činnost. Už v dubnu roku 1943 se pod záminkou nácviu písní sešlo čtrnáct členů *krúžku Na Starém šenku*. Na této schůzce je vyzval Matěj Mečl²³ k aktivnějšímu odporu proti německým okupantům. V květnu 1943 následovala další schůzka počínající ilegální skupiny, které se zúčastnili jenom bratřenci František st. a František ml. Bělovští, Vladimír Hájek, František Novák a Antonín Zapletal. Jmenovaní vytvořili odbojovou skupinu a zabývali se její náplní a organizací. Matěj Mečl byl určen vedoucím této skupiny. Jako údržbář instalatér v Baťových závodech měl volný pohyb v dílnách i kancelářích, sbíral informace a poznatky o situaci v závodě. Ve svém rodišti, v Mistříně na Kyjovsku, získával ilegální časopis *Moravská rovnost*. Přinášel jej na schůzky a seznamoval ostatní s jeho obsahem. Pro případ nečekané návštěvy měli účastníci schůzek připraveny zpěvníky slováckých písní, ze kterých se zpívalo.²⁴

Po přijetí do *krúžku* se stal členem odbojové skupiny, komunista Karel Gájoš a počet členů skupiny se rozrostl ze šesti na sedm. V každé tovární budově měla organizace svého důvěrníka, prostřednictvím členů se vliv skupiny dostával i do míst bydliště zaměstnanců Baťových závodů.

²² Rutte, Ladislav: *Pokračování paměti Krúžku po srpnu 1943*, s. 4. archiv souboru *Vonica*

²³ zakládající člen *krúžku*, první stárek

²⁴ Macháň, A.: *Protifašistický odboj na Gottwaldovsku. In Gottwaldovsko od minulosti k současnosti*. Gottwaldov, Okresní archiv, 1984.

Po vzoru jiných ilegálních časopisů a po zvážení vlastních možností přistoupila skupina k vydávání vlastní tiskoviny. Vyšlo celkem šest čísel, první v srpnu 1944, pod názvem *Pravda*. V listopadu 1944 vycházející čtvrté číslo se již jmenovalo *Naše pravda*. Náklad byl nízký, asi čtyřicet výtisků, a časopis byl rozšiřován především v Baťových závodech.²⁵

Mečlova skupina se pokusila navázat spolupráci i se skupinou *Clay-Eva*,²⁶ výsadkem exilového Ministerstva národní obrany v Londýně. Došlo k setkání, ale navázání spolupráce se nezdařilo. Poslední akcí, kterou Mečlova skupina organizovala, byla schůzka, později nazvaná sjezdem delegátů moravských ilegálních komunistických organizací. Schůzka proběhla 1. února 1945 v bytě Vladimíra Hájka ve Zlíně. Zlínské gestapo, na základě udání konfidenta Z 128, zatklo v době od 7. února až do dubna 1945 několik desítek osob napojených na Mečlovu skupinu, včetně příslušníků skupiny *Clay-Eva*. Václav Chad, student *Školy umění* ve Zlíně a člen redakční rady *Naší pravdy*, byl zastřelen při pokusu o útěk, srazil na zem gestapáky, kteří ho vedli na služebnu a utíkal směrem k lesu, bohužel ne daleko. Členové *křížku* Matěj Mečl, Karel Gájoš, Štěpán Kalivoda a František Novák byli popraveni 10. dubna 1945 v Mauthasenu v rámci *Sonderbehandlungu*²⁷ Ostatní zatčení byli v první polovině dubna 1945 převezeni z *Kaunicových kolejí* v Brně do koncentračního tábora v Mirošově u Plzně a zde se dočkali osvobození v květnu 1945.²⁸

²⁵ Macháň, A.: Protifašistický odboj na Gottwaldovsku. In *Gottwaldovsko od minulosti k současnosti*. Gottwaldov, Okresní archiv, 1984.

²⁶ V noci 13.4.1944 se uskutečnil v katastru obce Hostišová na Zlínsku výsadek Clay-Eva exilového Ministerstva národní obrany v Londýně, velitelem byl plukovník generálního štábu František Moravec

²⁷ zvláštní zacházení – znamenalo popravu bez rozsudku

²⁸ Pospíšil, Jaroslav: *Hyeny*. Vizovice: Lípa 1996, ISBN 80-90279-6-6. s. 75 – 99.

2.3 Činnost krúžku po osvobození (1945 - 1949)

Na jaře roku 1945, kdy činnost *krúžku* byla narušena zatýkáním a blížícím se koncem války, byla činnost přerušena. Členové v činnosti pokračovali až v květnu 1945, první schůzka se konala 17. 5. 1945. Jediným stínem nad znovu zahájenou činností byla nepřítomnost čtyř členů, o jejichž osudu v té době ještě členové *krúžku* nic nevěděli. Předseda JUDr. Ladislav Rutte kontaktoval Národními výbory všech obcí na Slovácku a otevřel otázku slováckých národopisných slavností. Po celém Slovácku vyzýval k účasti na připravovaném sjezdu stávajících a nově vznikajících slováckých *krúžků*.²⁹

Činnost *krúžku* vyvrcholila v červenci 1945. Dne 7. července 1945 proběhl pracovní sjezd delegátů slováckých *krúžků* a zástupců místních národních výborů slováckých vesnic a měst. 8. července 1945 byly uspořádány na *Sokolském stadionu* ve Zlíně velké národopisné slavnosti pod heslem *Slovácko opět žije*. Přípravy trvaly pouhých čtrnáct dnů. Průvod městem, ve kterém bylo na 2 000 účastníků z celého Slovácka, byl přehlídkou krojů dosud neviděnou. Právě Zlín, jako průmyslové město blízké regionální hranici Slovácka a jako místo, v jehož blízkosti se narodil významný národopisec František Bartoš, se zdál pro pořádání podobné národopisné slavnosti vhodným.³⁰

Sokolský stadion byl podle návrhu starosty *krúžku* vyzdoben stavbami v lidovém stylu. Hospoda, chalupa a kaple, kryté slámou, ozdobené malbami, nebyly dosud na žádné národopisné slavnosti podobným způsobem prezentovány.³¹ Hlucká *Jízda králů* a *Svatba*, Lidové tance za Strážnice, *Fašánek* z Horňácka, *Legrúti* z Mistřína, Lidové tance z Kunovic, Hody na Podluží. Části programu se střídaly v rychlém a pestrém sledu, obrazy byly předváděny početnými skupinami, z nichž obzvlášť vynikaly *krúžky* z Podluží s dvěma stovkami účastníků. Slavnosti se zúčastnili *Hudci* z Velké nad Veličkou, cimbálová muzika Jožky Kubíka z Hrubé Vrbky a cimbálové

²⁹ Rutte, Ladislav: *Pokračování paměti Krúžku po srpnu 1943*, s. 7 a 8. archiv souboru *Vonica*

³⁰ Rutte, Ladislav: *Pokračování paměti Krúžku po srpnu 1943*, s. 10 až 12. archiv souboru *Vonica*

³¹ Kresba jeviště slavností Příloha 3

muziky krůžků ze Strážnice, Mistřína, Uherského Hradiště a Bzence, dechové hudby z Kostic, Kunovic a Hluku.

Slavnosti byly filmovány *Klubem kinoamatérů ve Zlíně* a firmou *Lachman-film Praha*. Osud těchto filmů však není znám.

Výtěžek vstupného putoval do válkou postižených obcí Slovácka, částka dosáhla 136 000 korun.³² *Katerinské hody* se konaly 1. 12. 1945 v místnosti *Pod šablami* nacházející se v budově zámku. Prostory nabízely více místa pro všechny hosty. Dostavili se zástupci vedení firmy Baťa, představitelé zlínského i okresního národního výboru. K tanci i poslechu hrála muzika hrubovrbeckého Jožky Kubíka.

V roce 1946 byly schůzky *Krůžku Moravských Slováků* přechodně přeloženy ze *Starého šenku* do místnosti *Pod šablami*, protože *Na starém šenku* vystupoval v období od 5. 1. do 25. 2. 1946 oblíbený Samko Dudík z Myjavy³³ s pěti dalšími muzikanty. Od 9. ledna se tito muzikanti s členy *krůžku* každou středu *Na starém šenku* učili vzájemně novým písním i tancům. Samko Dudík, jedinečný umělec, jenž znal přes šest tisíc písní, ještě po letech vzpomínal na své účinkování ve Zlíně.

Samko Dudík společně se svou muzikou a deseti tanečními páry *krůžku* vystupoval v blízkých Pohořelicích a poté v Komárově. I když vystoupení nebyla uskutečněna v krojích, sešli se občané obou obcí v hojně míře a skvěle se bavili. Jindy hrál Samko Dudík v místnosti *Pod šablami* například pro členy *krůžku* a herce *Divadelní společnosti Jindřicha Plachty* z Prahy. Po operaci kýly ve zlínské nemocnici odejel Samko Dudík do Mariánských lázní, a tím skončilo jeho působení ve Zlíně.³⁴

Do této doby *krůžek* byl součástí *Bartošova divadelního okrsku* ve Zlíně. Po vypracování stanov starostou *krůžku* se *Krůžek Moravských Slováků* ve Zlíně

³² Rutte, Ladislav: *Pokračování paměti Krůžku po srpnu 1943*, s. 12. archiv souboru Vonica

³³ 1880 - 1967 Primáš, zpěvák, tanečník

³⁴ Rutte, Ladislav: *Pokračování paměti Krůžku po srpnu 1943*, s. 15 - 17. archiv souboru Vonica

osamostatnil. Stanovy byly schváleny *Zemským národním výborem* dne 5. 3. 1946. Na 20. 3. 1946 byla svolána ustavující valná hromada. Starostou *krúžku* byl jednohlasně zvolen JUDr. Ladislav Rutte, a zároveň byl jmenován čestným členem. Čestnými členy *In memoriam* byli jmenováni Matěj Mečl, Štěpán Kalivoda, Karel Gájoš a František Novák, kteří zahynuli v dubnu 1945 v koncentračním táboře.³⁵

Národopisným pásmem *Slovácko ve zpěvu, hudbě a tanci* připomněl *krúžek* 109. výročí narození Františka Bartoše ve *Velkém kině* ve Zlíně dne 14. 3. 1946³⁶. Znovu byly přizvány krojované skupiny ze slováckých obcí Kunovice a Tvrdonice. Účastnil se i *Slovácký krúžek z Brna*, Jožka Kubík s muzikou a Samko Dudík. *Krúžek* se prezentoval tancem *Pod šable* za doprovodu své gajdošské muziky.

Zlínský *krúžek* byl v Bartošově jubilejním roce 1946³⁷ v centru národopisného dění na Moravě. Zajímavým počinem *krúžku* z té doby je i návrh na doplnění školních osnov ve věcech lidové kultury.³⁸ Především starosta JUDr. Ladislav Rutte měl zájem o seznamování dětí ve školách se všemi formami lidového umění. Záměr JUDr. Ladislava Rutteho vybudovat zlínský skanzen Bartošova národopisného muzea nebyl realizován.³⁹ Důvodem byla mimo jiné koncepce projektu. JUDr. Ladislav Rutte pojal skanzen jako vesnici, ve které by se žilo stejně jako v 19. století. "*Život v dědině bude znázorněn co nejpřirozeněji a její obyvatelé budou užívatí trvale všedního i svátečního kroje podle původu jednotlivých objektů.*"⁴⁰

³⁵ Rutte, Ladislav: *Pokračování paměti Krúžku po srpnu 1943*, s. 18 a 19. archiv souboru Vonica

³⁶ Rutte, Ladislav: *Pokračování paměti Krúžku po srpnu 1943*, s. 20 archiv souboru Vonica

³⁷ 1837 - 1906, pedagog, jazykovědec, etnograf

³⁸ Rutte, Ladislav: *Pokračování paměti Krúžku po srpnu 1943*, s. 23 archiv souboru Vonica

³⁹ Rutte, Ladislav: *Projekt Bartošova národopisného muzea v přírodě*, Zlín 1946

⁴⁰ Rutte, Ladislav: *Projekt Bartošova národopisného muzea v přírodě*, Zlín 1946

2.4 Ukončení činnosti *Krúžku Moravských Slováků*

Na jaře roku 1949 již větší část členstva *Krúžku Moravských Slováků* navštěvovala nejen besedy, ale i zkoušky v prostorách domova mládeže,⁴¹ kde začal působit *Závodní klub*, zařízení sdružující obdobné spolky.

Na valné hromadě *krúžku* dne 9. 3. 1949 došlo k rozkolu. Celá hudba a podstatná část tanečníků *krúžku* přešla natrvalo pod *Závodní klub*. Mluvčím této skupiny byl tanečník Bohumil Kotásek. Celá situace byla definitivně vyřešena výborovou schůzí dne 30. 5. 1949, které se zúčastnil i tajemník *Závodního klubu* Ladislav Peprník. Starosta JUDr. Ladislav Rutte si byl dostatečně vědom toho, že nemůže zabránit hromadnému přestupu většiny členů, trval však na tom, aby nově zřízený odbor lidového zpěvu a tance při *Závodním klubu* nepřijal název *Krúžek Moravských Slováků*.

Dopisem ze dne 15. 12. 1949 podal starosta *krúžku* JUDr. Ladislav Rutte zprávu kulturní komisi *Národní fronty* o přestupu pod *Závodní klub* a o provedení reorganizace, o náboru členů a o doplnění muziky v *Krúžku Moravských Slováků*. Zůstalo však jen u snahy, a tak dne 1. 3. 1950, po členské schůzi s nepatrnou účastí, výborová schůze rozhodla o ukončení trvání spolku. Touto schůzí skočila desetiletá etapa práce *krúžku*.⁴²

I přes relativně krátké trvání měl *krúžek* mimořádné zásluhy na kulturním a společenském životě zlínských občanů. Zejména to byly kulturní počiny v období okupace a v letech po osvobození. Dne 9. 4. 1952 byla výměrem *Jednotného národního výboru v Gottwaldově* ukončena činnost spolku – *Krúžku Moravských Slováků*.⁴³

⁴¹ Domovy mládeže- internáty zlínských škol

⁴² fond Krúžek moravských Slováků ve Zlíně. . Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín-Klečůvka)

⁴³ fond Krúžek moravských Slováků ve Zlíně. . Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín-Klečůvka)

3 Slovácký krúžek (1949 – 1968)

3.1 Vznik *Závodního klubu*

Již v roce 1946 byl ve Zlíně v tehdejší národní podniku Baťa zřízen kulturní referát, který byl základnou kulturního vyžití. Kladem tohoto referátu bylo například založení *Divadla pracujících*⁴⁴ a *Filharmonie pracujících*⁴⁵. Poprvé se objevil název *Závodní klub*. Představoval snahu o sdružení všech dosavadních spolků, klubů, sportovců a především všech odborářů. Ne všichni se s touto myšlenkou ztotožnili. V členské základně *Krúžku Moravských Slováků* byly zastoupeni jak dělníci firmy Baťa, tak živnostníci a inteligence. Příkladem může být osoba starosty JUDr. Ladislava Rutteho, který vykonával advokátní praxi ve Zlíně.

V únoru 1949 byl vypracován důsledný návrh organizačního řádu *Závodního klubu*. Byl to základní koncepční materiál, který předkládal nejen organizační, ale i politickou činnost klubu. Byly nově adaptovány první tři patra *Společenského domu*.⁴⁶ Do těchto prostor byly soustředěny a pod hlavičkou klubu zde působily různé kroužky a soubory. Byli osloveni i členové *Krúžku Moravských Slováků*. V řadách *krúžku* tehdy vyvíjeli činnost nejen zakládající členové, ale i studenti zlínské *Umělecko průmyslové školy* a mladí dělníci zlínských podniků. *Závodní klub* nabízel nejen více možností vystoupení, ale i zakoupení krojů a hudebních nástrojů. Byly vytvořeny složky pěvecké, taneční a instrumentální, teprve s přiblížením se povahou k souboru lidových písní a tanců, došlo k vytvoření krojového vybavení podle oblasti Slovácka, na kterou se *Slovácký krúžek* zaměřil. U zlínského *krúžku* v době okupace to byla oblast Podluží a Dolňácka, v padesátých letech šlo o oblast Hornácka.

Odbor *Slovácký krúžek* byl ustaven na schůzi dne 7. 10. 1949, byl jedním z prvních odborů tvořícího se *Závodního klubu*. Následující léta se podařilo částečně

⁴⁴ dnešní *Městské divadlo Zlín*

⁴⁵ dnes *Filharmonie Bohuslava Martinů*

⁴⁶ dnes *Hotel Moskva*

zmapovat díky kronice, která se zachovala.⁴⁷ Ve *Slováckém krúžku* existovala funkce kronikáře. První zápis v kronice byl zapsán dne 7. února 1952 Františkem Staňkem. Zápisy byly ukončeny v lednu 1971 kronikářkou Hanou Koželuhovou. Některá léta nebyla v kronice popsána.⁴⁸ V archivu souboru nelze k letům neuvedeným v kronice nic dohledat. Další prameny poskytly zápisy z výborů *Slováckého krúžku* a zápisy členských schůzí.⁴⁹

3.2 *Slovácký krúžek* v padesátých a šedesátých letech

V padesátých letech zaznamenala činnost *Slováckého krúžku* mohutný rozmach. Množstvím veřejných vystoupení a mnohotvárností *krúžkařské* práce se uvedené období zařadilo mezi nejúspěšnější v historii tohoto kolektivu. *Slovácký krúžek* se stal tělesem, podílejícím se významnou měrou na kulturně politickém životě *Gottwaldova*, a tak není divu, že se bez něj neobešla takřka žádná konference, pracovní seminář či slavnostní zasedání. Neustále se zvyšující tlak a zátěž vyžadovaly od každého člena mnoho sebezapření a obětavosti, vždyť dvě tři vystoupení za týden nebyla v té době žádnou zvláštností. I když bereme v úvahu, že ne všech akcí se zúčastnili všichni členové, byl roční průměr 60 – 65 vystoupení počet úctyhodný a pro dnešní členy amatérských souborů přímo nepředstavitelný.⁵⁰ Přes optimistické hodnocení i neúspěchy a krize provázely působení *Slováckého krúžku*. Jedna z prvních krizí nastala po prázdninách roku 1950, kdy valná část *muziky* odešla. Studenti, kteří hráli v *muzice*, odešli ze *Slováckého krúžku* po ukončení svých studií na zlínské *Umělecko průmyslové škole*.

⁴⁷ Titulní stránka kroniky Příloha 4, Kroužek lidové kultury Kronika, archiv souboru Vonica

⁴⁸ František Staněk vedl kroniku od 7. února 1952 do 2. ledna 1956, Jaroslav Svoboda od 1. ledna 1957 do 9. prosince 1959, Ludmila Sáhová (Klímová) od 10. prosince 1959 do 15. července 1962, Hana Koželuhová od ledna 1968 do ledna 1971, poslední strana Kroniky, archiv souboru Vonica

⁴⁹ šanon označen písmenem K, zápisy od roku 1952 do roku 1979, archiv souboru Vonica

⁵⁰ Velím, Miroslav: *Vonica 1949 - 1979*, Gottwaldov: 1979, MTZ 31 28663-79

Slovácký krúžek zůstal bez vlastní *muziky*.⁵¹ Až po roce nastal obrat a *muzika* pod vedením Zdeňka Šmiky začala znovu systematicky zkoušet a v krátké době dosáhla úrovně, která vyhovovala taneční skupině. *Slovácký krúžek* se znova mohl prezentovat na veřejnosti jako jednotlivé těleso. Zdeněk Šmika vedl *muziku* téměř deset let a nemalou měrou přispěl jak k úrovni muzikantů, tak celého souboru.

To, co pro *muziku* znamenala osoba Zdeňka Šmiky, to pro tanečníky byl jejich vedoucí nácviku Jaroslav Koželuha. Vynikající tanečník, který ještě v osmdesátých letech předváděl mladým tanečnickům odzemek a verbuňk. Nadšení a soustředění, výbušnost a přitom elegance tanečního projevu byly velkou inspirací pro několik generací tanečníků *Slováckého krúžku*. Jaroslav Koželuha svým působením navazoval na tradice *Krúžku Moravských Slováků*, zejména pořádáním besed o Slovácku, témata byly písně, lidové stavby, kroje. Jako talentovaný výtvarník přispíval svými obrázky do kronik, jezdil po celém Slovácku a kreslil staré, dnes již zaniklé lidové stavby, zvoničky, sušárny ovoce i usedlosti. Sám namaloval mapu *Moravského Slovácka*, na které byly vyznačeny všechny obce. U každé namaloval místní kroj. Celkem 280 figur v krojích.⁵²

Začleněním do struktury *Závodního klubu*, který mohl poskytnout jak materiální, tak finanční zázemí, docházelo postupně ke zlepšování i materiální úrovně souboru. V roce 1950 bylo zakoupeno deset párů hornáckých krojů, byla pořízena nová basa a cimbál.

Pro celé období padesátých let byly typické různé soutěže.⁵³ *Slovácký krúžek* se těchto soutěží pravidelně zúčastňoval a dosahoval úspěchů. Například vítězství v okresních kolech *SLUT* v letech 1953, 1954, 1955 a 1956. V krajském kole *SLUT* v roce 1957, kam opět postoupil, soutěžil s pásmem *Sedláckých* a *Starosvětských*, obsadil poslední místo za soubory *Hradišťan*, *Vsacan*, *Jasénka* a *Ječmínek*.⁵⁴

⁵¹ Kroužek lidové kultury Kronika, archiv souboru Vonica

⁵² V současné době je toto dílo uloženo v depozitáři *Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně*.

⁵³ *Soutěž tvořivosti mládeže - STM, Soutěž lidové umělecké tvořivosti - SLUT*

⁵⁴ Kroužek lidové kultury Kronika, archiv souboru Vonica

Ve *Slováckém krúžku* citelně chyběl kvalifikovaný vedoucí zběhlý v choreografii, jevištní tvorbě a režii. Sebelepší tanečníci nemusí být schopni vytvořit dramaturgii nového čísla. Tvorba je rovněž spojena s výběrem notového materiálu. Jednou z mála příležitostí ke spolupráci s externími choreografy, které se *Slováckému krúžku* dostalo, byl připravovaný zájezd do Anglie, jehož se někteří tanečníci a muzikanti měli možnost zúčastnit. Vzhledem k omezenému počtu členů zájezdu se *krúžkaři* podíleli i na účinkování ve valašském programu skládajícího se *Ogarských her, Fašanku na Valašskokloboucku* aj. Největším přínosem bylo zpracování tanců ze Slovácka *Sedlácké, Straňanské, Pod šable*, jejichž jevištní úpravy vytvořila Věra Kovářů.⁵⁵ Ji vytvořené choreografie nadlouho zakotvily v kmenovém repertoáru *Slováckého krúžku*. Zájezdu do Anglie v době od 24. dubna do 10. května 1958 se zúčastnily dva taneční páry a čtyři kmenoví muzikanti. Doplnili sestavu *Valašského krúžku* a pěveckého souboru *Lúčka*. Celý program byl sestaven jak z čísel valašského regionu, tak regionu slováckého. Během šestnácti dnů bylo provedeno 15 vystoupení, z toho čtyři celovečerní programy.⁵⁶ Rok 1959 byl ve znamení intenzivních nácvičků a příprav na 10. výročí založení *Slováckého krúžku*. Oslavy proběhly 10. prosince 1959 za účasti všech aktivních i bývalých členů. Součástí oslav byla výstava ukazující činnost *krúžku*.

Slovácký krúžek se v šedesátých letech zúčastňoval národopisných slavností a oslav, které byly pořádány v *Gottwaldově* a okolních městech, například každoroční oslavy *1. máje, dožínkové slavnosti* v Buchlovicích v roce 1959, *dožínky* ve Slopném a ve Vysokém Poli v roce 1961. V roce 1962 to byly národopisné slavnosti ve Valašských Kloboukách a v roce 1963 oslavy *Odborářského dne* v Luhačovicích. Uskutečnily se dva zahraniční zájezdy, první do tehdejší *Německé demokratické republiky* v roce 1966 a v roce 1967 zájezd do Vídně. V roce 1960 se členové *Slováckého krúžku* aktivně podíleli na stěhování *Závodního klubu* z prostor *Hotelu Moskva* do zrekonstruovaného objektu bývalé krajské odborové rady na dnešní *Gahurově ulici*.⁵⁷ Bylo pokračováno v tradicích založených již *Krúžkem Moravských*

⁵⁵ nar.1932, choreografka, sběratelka lidových písní a lidových tanců

⁵⁶ Velím, Miroslav: *Vonica 1949 - 1979*, Gottwaldov: 1979, MTZ 31 28663-79

⁵⁷ Kroužek lidové kultury Kronika, archiv souboru Vonica

Slováků. Každý podzim byly organizovány *Katerinské hody*, v zimě potom *Fašanek*. Tyto akce se staly neodmyslitelnou součástí kulturního života Zlína. Z důvodů velkého zájmu návštěvníků musely být přestěhovány do kulturního domu na *Podvesné*.

3.2.1 Vliv společenského klimatu na činnost *krúžku*

Padesátá léta přinesla nové možnosti v jevištním provedení folkloru. Vznikaly nové soubory a nové festivaly. Snaha státních orgánů o *zlidovění kultury* přinášela na jednu stranu finanční prostředky, které byly potřebné pro materiální vybavení folklorních souborů a pořádání nových festivalů, na druhou stranu přinášela i doporučení, jak by mělo zpracování folkloru vypadat. Lidové tradice se musely přizpůsobit společenské poptávce, protože právě lidová kultura byla jednou z mála věcí, kterými se mohla naše republika prezentovat doma i v zahraničí. Činnost folklorních souborů se stala politickým nástrojem, formou organizované zábavy a prostředkem působení na masy.

Padesátá léta 20. století byla obdobím komplikovaným. Do té doby ležela zodpovědnost za udržování tradic na vesnických skupinách a spolcích, či na *krúžcích*, důraz byl kladen na zvyky, kroje. Představení probíhala bez větších scénických úprav. „*Proměnou byl rok 1950, kdy z politických důvodů bylo zrušeno mnoho obdobných spolků a krúžků. V obcích vznikaly osvětové besedy, ve městech byly zřizovány domy kultury, povinnými zřizovateli některých folklorních kolektivů se staly organizace Českého svazu mládeže a Závodní kluby ROH. Ideologická kliše a fráze o vytváření nového člověka a adorace pracujícího lidu byly úvodem ke zneužívání lidové kultury. Z lidové tradice byly násilně vytrhávány jednotlivosti, jimž byl připisován falešný význam. Nerespektovala se její mnohvrstevnatost a provázanost. Z agitačních důvodů bylo dáváno za vzor "nové lidové umění" tvořené v duchu socialistického realismu. Na pódia pronikala nová tvorba, jež se snažila napodobovat formálně lidový projev, avšak byl do ní násilně vpraven nový, to je politický a agitační obsah.*“⁵⁸

⁵⁸ Jančář, J. s kol.: *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: NÚLK, 2000, svazek 10 s.330

Přes ideologickou podporu takové nové tvorby se objevují snahy o zaznamenání tradičního projevu. V rámci souborů dochází k národopisným výzkumům a sběrům, jež napomohly zachycení zbytků tradičního života na venkově. Období padesátých let 20. století je obdobím intenzivní sběratelské činnosti na Moravě. Zde je možné jmenovat například Zdenku Jelínkovou⁵⁹ která sbírala a popisovala tance ve všech moravských oblastech, zabývala se i dětským tanečním folklorem a své sběry publikovala jak pro vědecké účely, tak především pro potřeby folklorních souborů. *Slovácký krúžek* při *Závodním klubu* v *Gottwaldově* je také využíval.

Velké množství aktivů, politických akcí, úderů a agitek nabízelo nadbytek vystoupení. Soutěže tvořivosti mládeže, které vznikaly v padesátých letech, rovněž přispívaly k rozvoji souboru a byly důležitým motivačním faktorem pro i členy *Slováckého krúžku*.

Nové lidové umění se projevuje zejména v písňové tvorbě, František Třetina⁶⁰ skládá písničky v duchu svého rodného Podluží. Přes to, v jaké době vznikaly, postrádaly politický náboj a staly se oblíbenými u členů *Slováckého krúžku*. Dodnes si je bývalí *krúžkaři* zpívají na svých pravidelných setkáních.

⁵⁹ Jelínková, Zdena, 1920-2005 etnografka

⁶⁰ 1920 – 1999, skladatel písní, spisovatel, zakládající člen *Slováckého krúžku*

4 Vonica (1968 - 1989)

4.1 Změny v práci souboru po příchodu PhDr. Karla Pavlišťika

V lednu 1968 přichází do *Slováckého krúžku* několik děvčat ze souboru *Vesna*⁶¹ a s nimi i PhDr. Karel Pavlišťik⁶². Ve *Vesně* vedl nácvik tanců a tuto funkci začal zastávat i ve *Slováckém krúžku*. Zavádí rozcvičky, které se do té doby nevedly. Zvyšování fyzické kondice tanečníků a tanečnic se stalo jedním z úkolů nového vedoucího. Po čase se zvyšování fyzického fondu kladně projevilo při nácviku tanců a samozřejmě i při jejich předvádění. Další novinkou zavedenou PhDr. Pavlišťikem byl systematický nácvik tanců v jevištní úpravě. Do té doby se nacvičovalo pouze před vystoupením. Umělecká rada rozhodla, že každé úterý se budou nacvičovat

⁶¹ Folklorní soubor *Vesna* vznikl v roce 1957 a svou činnost ukončil v roce 1967, zaměření nebylo vyhraněné a zpracovával materiál všech regionů Československa, zakladatelem byl Eduard Pompa narozen 1917 ve Frýdku Místku. Členskou základnu tvořili bývalí tanečníci Bartošova souboru ze Zlína. Soubor působil při *Závodním klubu stavbařů* v *Gottwaldově* na Kvítkové ulici. Zdroj Eduard Pompa ml.

⁶² Etnograf, folklorista, choreograf a muzejník se narodil 12. března 1931 v Uherském Brodě. V letech 1956 až 1960 vystudoval externě etnografii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 1962 začala jeho muzejnická dráha nástupem do Oblastního muzea v Gottwaldově, kde pracoval jako etnograf. Od prvních chvil působení ve zlínském muzeu věnoval Karel Pavlišťik velkou pozornost osobnosti a dílu Františka Bartoše. Normalizace pro něj přinesly tvrdé postihy, které se citelně dotkly i jeho rodiny. Začátkem roku 1971 dostal výpověď z Oblastního muzea jihovýchodní Moravy a byla mu zakázána práce v oblasti kultury. Erudovaný etnograf a muzejník, choreograf s dlouholetými pedagogickými zkušenostmi, vystřídal několik dělnických profesí. Až v roce 1979 dostal v JZD v Kašavě možnost oklikou se vrátit k jedné ze svých profesí: jako choreograf a dramaturg dovedl spolu se svou ženou folklorní soubor Kašava mezi nejlepší soubory v republice. Na návrat do zlínského muzea musel čekat Karel Pavlišťik až do roku 1990. Po dvaceti letech uzavírá nedobrovolně přerušenu externí aspiranturu na katedře etnografie a folkloristiky Univerzity Karlovy v Praze. V letech 1991 až 1995 pracoval ve funkci předsedy programové rady MFF Strážnice a od roku 1995 je předsedou senátu programové rady, je členem programové rady Rožnovských slavností, pracuje v redakčních radách oborových a všeobecně kulturních periodik. Byl také jedním z iniciátorů strážnického projektu videoencyklopedie Lidové tance z Čech, Moravy. Zdroj informační portál Zlínského kraje

choreografie, v pátek potom se bude opakovat nacvičené a část páteční zkoušky se budou učit nové tance. Učit se budou tak, jak se dříve tancovaly před muzikou. Hodně času bylo rovněž věnováno zpívání.

Významným počinem bylo zavedení tzv. *Prvních pátků*. Vždy první pátek v měsíci byl věnován besedě u cimbálu. Besedy se mohli účastnit i známí a příznivci *krúžku*. Tanec, který se naučil na zkouškách, si mohli zde zatancovat stejně tak, jako tancoval v přirozeném prostředí vesnice. Na *Prvních pátcích* se rovněž blahopřálo všem, kteří v daném měsíci oslavili narozeniny nebo svátek. Od roku 1970 se na *Prvních pátcích* vyučovaly písně. V tištěné formě doplněné kresbou Jaroslava Koželuhu byly k dispozici každému účastníku.⁶³

Nový přístup k práci začal přinášet výsledky a *krúžek* se umělecky a technicky zlepšoval. V osobě PhDr. Karla Pavlištíka získal fundovaného, zapáleného a organizačně schopného vedoucího. Zlepšování výkonnosti *krúžku* nemohlo zůstat bez odezvy. Počaly přicházet nabídky na vystoupení nejen v tuzemsku, ale i v zahraničí.

V roce 1969 byl vyjednáván zájezd do Francie, ale dva měsíce před odjezdem byl zrušen. Jako náhrada se uskutečnil 1. července 1969 zájezd do Německé spolkové republiky. *Krúžek* se zúčastnil několika festivalů. V Erlangenu u Norinberka, v Porzu nad Rýnem a opět v Erlangenu. 10. července se vrátil *krúžek* domů do *Gottwaldova*. Jednalo se o první zájezd do zahraničí, kterého se zúčastnil celý *krúžek* a celá tíha vystoupení ležela na jeho členech. Při zájezdech dřívějších doplňovali členové *krúžku* jiné soubory nebo se zájezdu účastnila pouze část členů. V rámci vzájemné výměny navštívil koncem července *Gottwaldov* soubor z Porzu⁶⁴.

„Na Prvním pátku v měsíci září proběhl konkurs na určení názvu *krúžku*. Umělecká rada provedla výběr a na závěr zůstaly dva návrhy – *VONICA* a *LIPKA*. Z těchto dvou návrhů členové souboru vyberou jeden název.“⁶⁵

⁶³ Ukázka ilustrované písně Příloha 4

⁶⁴ Kroužek lidové kultury Kronika, archiv souboru Vonica

⁶⁵ záznam z umělecké rady dne 7. 9. 1969 šanon označen písmenem K, zápisy od roku 1952 do roku 1979, archiv souboru Vonica

Dne 13. 10. 1969 již zasedá umělecká rada *Vonice*. Přejmenováním *Slováckého krúžku* na *Vonicu* byl vykonán další krok od *krúžkařské* práce k činnosti folklorního souboru. Po více než čtyřiceti letech trvání *Vonice* je možno konstatovat, že to byl krok správným směrem. Třicet let *krúžkařské* tradice však zavazuje. Rozhodně nedochází k přerušení vazeb se starými *krúžkaři*, právě naopak tito byli neustále zváni ke spolupráci, byli stálými hosty souborových akcí. Podstatná část členů *Vonice* z jejího počátku působila ve *Slováckém krúžku*.

Jako většina folklorních souborů porovnávala *Vonica* svou práci s okolními soubory, především těmi slováckými. V roce 1970 byla vypsána celostátní soutěž souborů lidových písní a tanců, jako součást *Národního festivalu zájmové umělecké činnosti*. I soubor fungující mimo region může ve zpracování a provedení tanců dosáhnout vysokou úroveň. Účast na této soutěži odstartovala několikaleté úsilí prosadit se a dosáhnout dobrých výsledků v rámci národních přehlídek.

Na pracovním soustředění v listopadu 1971 se začal nácvik nového programu, písňového a tanečního obrázku z Horňacka *Čepení nevěsty*. Legenda mezi čísly souboru byla dílem PHDr. Karla Pavlištíka. Po několikaletém nacvičování a pilování se celý soubor dočkal v roce 1973 v Kroměříži významného úspěchu, získal za *Čepení nevěsty* čestné uznání I. stupně za choreografii.⁶⁶ Jistým hodnocením byl i článek v Malovaném kraji.⁶⁷

„Vonica nechce rekonstruovat minulosť v umění, drží se veľmi presne autentického folklórneho materiálu, ktorý dôsledne promýšľá po stránce obsahové a vnáša do neho novotvary len tam, kde je to pro podtrženie myšlenky daného tématu nezbytně nutné. Vonica však také bourá romantické iluze o životě lidu v minulosti, vždýť vlastním tématem jejího Čepení nevěsty na Horňacku je vyjádření sociálního postavení ženy na Slovácku v minulém století. Vonica mluví k současnosti konkrétněji a představuje lidové umění ve větší plnosti funkcí. Čepení nevěsty na Horňacku

⁶⁶ Kronika II. archiv souboru *Vonica*

⁶⁷ Malovaný kraj je nekomerční dvouměsíčník zaměřený na národopis a vlastivědu Slovácka

*je rovněž silným zážitkem a má několik myšlenkově nabitých míst, že je divák plně pochopí a ve všech významech domyslí až po několikerém zhlédnutí.*⁶⁸

Úspěch v Kroměříži otevřel cestu k ještě většímu úspěchu na *II. československém festivalu folklorních souborů* v Popradě 1974. *Vonica* zde v konkurenci souborů jako *Hlubina* z Ostravy, *Dolina* ze Starého Města u Uherského Hradiště, *Trenčan* z Trenčína, *Škoda* z Plzně, *Chorea Bohemica* z Prahy a mnoha dalších, po zdařilém výkonu na pódiu, získala HLAVNÍ CENU.⁶⁹ Bylo úspěšně zakončeno období naplněné usilovnou prací celého souboru.

4.2 Konec roku 1974 - odchod PhDr. Karla Pavlišťíka

V polovině roku 1974 došlo k vyvrcholení situace, která započala v roce 1971 propuštěním uměleckého vedoucího *Vonice* PhDr. Pavlišťíka z *Oblastního muzea jihovýchodní Moravy* v Gottwaldově. PhDr. Karel Pavlišťík byl člověk s názory a postoji, které se nelíbily jak vedení *Závodního klubu*, tak vedení podniků zřizujících klub⁷⁰ a v neposlední řadě orgánům *Komunistické strany Československa*. Předmětem sporu byly rovněž pravidelné besedy *První pátky*. Hned po jejich vzniku se staly místem setkávání příznivců nejen souboru, ale i PhDr. Pavlišťíka. Bývali zde hosty lidé ne právě režimu naklonění a režimem uznávaní. Jedním z mnoha byl například cestovatel a spisovatel Miroslav Zikmund, či režisér Ewald Schorm, rovněž sem přicházeli za zábavou a folklorem lidé z řad emigrantů. Na výborové schůzi dne 24. 6. 1974 vyjádřil zřizovatel svůj postoj. Zástupce *Závodního klubu soudruh* František Bačík řekl.

„Domnívám se, že ani pro vás není tajemstvím, ÚV KSČ⁷¹ přijal usnesení, že všichni ti, hlavně však členové strany, kteří svými postoji se velmi vážně

⁶⁸ *Svatby na slovácku* Malovaný kraj, číslo 1, ročník X.

⁶⁹ Kronika III. archiv souboru *Vonica*

⁷⁰ *Svit* národní podnik se sídlem v Gottwaldově, *Závody přesného strojírenství* národní podnik Gottwaldov a *Rudý říjen* národní podnik Otrokovice

⁷¹ Ústřední výbor Komunistické strany Československa

*zdiskreditovali v letech 1968 a 1969, nemohou zůstat v jejich řadách a nemohou ani zastávat důležité funkce, které jim byly naší společností svěřeny. Toto opatření bylo stranickými orgány uplatňováno i u Karla Pavlišťika, který byl ÚV vyloučen ze strany a zproštěn místa vedoucího pracovníka muzea s tím, že nemůže působit na úseku kultury do té doby, dokud se nebude distancovat od stanovisek, která zastával a publikoval v časopisech. Pokud nevyřešíme tento problém, tak soubor nebude vůbec vystupovat a nebude nikde vystupovat. K jeho vystoupení nebude dán souhlas. První pátky nebudou s okamžitou platností pořádány. Členové výboru podají návrh, jak si tyto večery představují od příští sezóny. Bude navrženo, aby ve výboru souboru byla provedena výměna funkcí předsedy a místopředsedy. Osoba Karla Pavlišťika je nežádoucí v souboru až do vyřešení jeho problémů a stanovisek. Podat návrh, co bude dál, když on tu nebude, aby se toho nevyužilo a nevedlo to k likvidaci souboru.*⁷²

PhDr. Pavlišťík, jako osobnost zlínského kulturního dění, měl pochopitelně známé i přátele mezi vědci a umělci. Někteří z nich byli zbaveni svých funkcí a často i možnosti uplatnit své schopnosti, znalosti i talent. To vše pro jiné politické přesvědčení. Nastala doba znemožňující těmto lidem veřejně vystupovat či se jen účastnit veřejné akce. Tam, kde nebylo možno omezit vstup, nebylo cokoli pořááno, sebelepší soubor pod jejich vedením nemohl existovat.⁷³

Dělo se tak v době, kdy se soubor chystal na zájezd do Bulharska. Měl se i účastnit přehlídky v Popradu.⁷⁴ Nezbyvalo, než vzít na vědomí stav věci a dále zkoušet s jiným vedoucím. Po návratu z Bulharska se začalo intenzivně pracovat na programu do Popradu. PhDr. Karel Pavlišťík nadále vedl přípravu, byť ilegálně, protože měl již zakázán přístup na půdu *Závodního klubu*. Snad o to více se snažili ostatní členové a výsledek z Popradu byl odměnou za jejich odhodlání a píli. PhDr. Pavlišťík samozřejmě v Popradu byl, ale jako soukromá osoba.

Přes úspěch z Popradu se neměnil postoj zřizovatele, a proto na konci roku 1974 stáli členové *Vonice* před rozhodnutím. Odejít ze *Závodního klubu* nebo zvolit nový

⁷² Zápis z výborové schůze, 24. 6. 1974. archiv souboru Vonica

⁷³ hovoříme o době tzv. *normalizace*

⁷⁴ *II. československý festival folklorních souborů 1974*

výbor. Na členské schůzi souboru *Vonica* dne 10. 12. 1974 ukončil své funkční období celý stávající výbor v čele s PhDr. Pavlišťíkem.⁷⁵

4.3 Vynucená změna vedení v roce 1974 a její důsledky

Novým předsedou *Vonice* se stal Jan Mička.⁷⁶ Společně s odstupujícím výborem odešla i podstatná část taneční složky. Pro odchod se rozhodlo téměř 30 tanečníků a muzikantů. Zbytek souboru se rozhodl pokračovat v práci a udržet dobré jméno *Vonice*. První příležitostí byl *Fašanek* 1975. Nový výbor dokázal se členy zorganizovat večer, který navázal na tradičně dobrou úroveň souborových akcí.

Nové vedení souboru zpočátku navázalo na způsob a zásady práce vedení předcházejícího. Nelze se tedy divit, že nabídky k veřejným vystoupením stále přicházely. Dokonce se *Vonica* zúčastnila natáčení filmu pod pracovním názvem *Bratři* režiséra Karla Kachyni. V kinech se později objevil pod názvem *Škaredá dědina*. Společně se souborem *Chorea Bohemica* z Prahy vytváří fašankové scény z oblasti Kopanic.⁷⁷

Odchod většiny souboru se musel projevit v práci, vedení souboru určitou dobu čerpalo pouze z předchozího repertoáru. Bylo nuceno vrátit se k úplným začátkům jevištní práce. Časem se počala projevovat nová koncepce činnosti. Umělecký vedoucí Jan Mička, za použití svého archivu obrazových a zvukových záznamů, vytvářel úplně novou dramaturgii *Vonice*. V rámci této dramaturgie začal vytvářet nové choreografie, zaměřil se i na tvorbu scénických čísel. Oblast Horňácka, na kterou se soubor zaměřoval, byla rozšířena o oblast Moravských Kopanic. Přispěním uměleckého vedoucího byla sestavena souborová muzika. Mladí členové *Vonice* cílevědomou prací

⁷⁵ Kronika III. archiv souboru *Vonica*

⁷⁶ narozen 1948 v Hroznové Lhotě, v té době byl zaměstnán v *Rudém Říjnu* Otrokovice, tanečník a zpěvák

⁷⁷ Kronika III. archiv souboru *Vonica*

s obětavou pomocí dřívějších členů *krúžku* překonali těžké období a v roce 1979 předvedli poprvé od roku 1974 při oslavě 30. výročí působení *Slováckého krúžku* při *Závodním klubu* dvouhodinový premiérový program. Od té doby *Vonica* pravidelně uváděla každé dva roky premiérový program s novými scénickými čísly.⁷⁸

4.4 Projevy folklorismu v práci souboru v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století

„S lidovou kulturou se dnes už setkáváme spíše jako s projevy zájmové umělecké činnosti, různě inspirované především folklorními prvky: slovesnými, hudebními a tanečními.“⁷⁹ *Vonica* samozřejmě nebyla prvním souborem, který vývojem došel k určité stylizaci folkloru, podobnou cestu nastoupily i soubory jiné⁸⁰. Pro využívání subjektivně vybraných prvků lidové kultury se vžil pojem folklorismus. Vznikl z potřeby odlišit autentický folklor od jeho novotvarů a z potřeby pojmenovat různé podoby využívání prvků lidových tradic pro nejrůznější účely.

Prvním počinem na cestě od předvádění lidových tanců na pódiu k předvádění scénických obrazů s využitím folklorních prvků byla již vzpomínaná *Svatba na Hornácku*, která se dočkala největšího úspěchu v Popradu.⁸¹

Jako další příklady nově vzniklých, scénicky pojatých, programů lze uvést pásmo *Na lúce*, které bylo představeno na Okresní soutěži ZUČ⁸² v květnu 1982 ve Zlíně. Pásmo zpracovávalo tematiku sečení trávy na loukách a následné práce při sušení sena na Hornácku. Pásmo *U muziky* z Nové Lhoty na Hornácku poskytovalo obraz zábavy vesnické chasy před muzikou. Vojenskou tematikou se zabývaly

⁷⁸ Kronika IV. archiv souboru *Vonica*

⁷⁹ Jančář J. s kolektivem. *Lidová kultura na Moravě*. NÚLK, Strážnice 2000, s. 7. ISBN 80-86156-31-1.

⁸⁰ Příklad *Hradišťan* a jeho pořad *Byla vojna byla*.

⁸¹ *II. československý festival folklorních souborů 1974*

⁸² *Zájmová umělecká činnost*

Regrutské, hlavním tématem byl rozchod chlapců a dívek při rukování na vojnu. Zpracování balady z Hoňácka *Jeli cestú tré pánové* bylo postaveno na sólovém zpěvu a scénickém tanci popisujícím děj balady. Součástí pásma tanců z Kopic byly *Čarodějnice*, zde bylo ztvárněno čarování *žitkovských bohyní*. *Varení trnek* na Hoňácku zase předvádělo tradiční vaření povidel. Autorem všech uvedených pásem byl umělecký vedoucí Jan Mička.

Mnoho již zapomenutých zvyků a obyčejů se dočkalo díky práci i jiných souborů svého oživení, podle přesných zápisů byly předváděny publiku a díky tomu zachovány. Jednalo se vždy o maximální snahu po autentickém provedení. Přístupem nových uměleckých vedoucích souborů se z autentického folkloru stává prostředek k vytváření působivých obrazů na jevišti. „Z tohoto vyplývá, že hudební a taneční soubory, označované jako folklorní, nelze chápat jako přímé pokračovatele lidových tradic, neboť začínají představovat zcela nové kulturní projevy, vyvolané i novými společenskými kontexty. Vždyť součástí novodobých kulturních zájmů ve městě i na vesnici se stal film, fotografie, jazz. Ideálem mládeže se nestal tradiční rolník, nýbrž přední sportovci, zpěváci populární hudby nebo herci. Soubory, využívající ke své kulturní aktivitě folklorní materiál, se staly součástí této moderní masové kultury.“⁸³

Scénická tvorba a její šíření komplikuje práci etnografům, ale rovněž jim dokazuje, že to, co předvádějí soubory na scéně není původní folklor. Úkolem etnografů je především práce v terénu při zaznamenávání původních tanců, snaha stanovit hranice mezi dobovými a regionálními styly. Etnografové mají varovat před cizorodými a umělými prvky v lidovém projevu.

⁸³ Jančář, Josef: *Folklorismus jako součást masové kultury, Současný folklorismus a prezentace folkloru*, sborník, Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, ISBN 80-861156-86-9.

4.5 Navazování kontaktů *Vonice* s okolními folklorními soubory

V září 1980 byl uskutečněn *150. První pátek*, jako host hrála cimbálová *muzika Radovan* z Napajedel pod vedením primáše Cyrila Bureše.⁸⁴ Členové souboru se dostavili v krojích, někteří ve svých vlastních. Ostatní členové a příznivci přišli ve společenském oděvu, jak v té době bylo obvyklé.

V únoru 1981 na Výroční členské schůzi došlo k volbám nového výboru, ve funkci uměleckého vedoucího byl potvrzen Jan Mička. Nově vznikla funkce organizačního pracovníka, do které byla zvolena Ivana Vondřejcová.⁸⁵ Na několik let se stala neúnavnou organizátorkou a propagátorkou souboru. Společně v tandemu s Janem Mičkou dokázali zajistit souboru množství vystoupení nejen po celé republice, ale i za hranicemi.

Poslední čtvrtletí roku 1981 byly uskutečněny pořady, které na první pohled s folklorem nesouvisí. Na říjnovém *Prvním pátku* byl hostem Felix Slováček⁸⁶ se svým saxofonem, na listopadovém proběhla beseda se spisovatelem Zdeňkem Zapletalem.⁸⁷

V únoru 1982 vznikla nová tradice *Zabijačka*. Nejdříve byli účastníci závislí na mistru řezníkovi, který měl zrovna čas. Od roku 1991 už celou zabijačku dokonale zvládali dva členové souboru: Jiří Pařil a Milan Klem.

V této době se soubor snažil o navázání neformálních vztahů s ostatními soubory Slovácka. Tyto snahy vyplynuly i z postavení souboru působícího mimo region. Vedení souboru pociťovalo potřebu neustálého kontaktu s folklorní tradicí regionu Slovácka. Přesto, že tanečníci zvládali tance, *muzika* hrála na dobré úrovni, bylo potřeba konfrontovat naše pojetí s okolními soubory. Po předchozích návštěvách *Muziky Jaroslava Čecha* z Uherského Hradiště, *Lúčky* z Kudlovic pozvání přijal i soubor *Olšava* z Uherského Brodu.⁸⁸

⁸⁴ Slovácký soubor Radovan byl v Napajedlích založen na počátku roku 1953.

⁸⁵ narozena 1951, učitelka základní školy, do roku 1989 organizační pracovník *Vonice*

⁸⁶ Felix Slováček, vlastním jménem Antonín Slováček, narozen 1943 ve Zlíně-Malenovicích, klarinetista, saxofonista, hudební skladatel a dirigent

⁸⁷ narozen 1951 v Kyjově, spisovatel a scénárista

⁸⁸ Kroniky V. a VI. archiv souboru Vonice

Jako příklad srovnání můžeme uvést hodnocení Zdenky Jelínkové⁸⁹ z přehravek 1. 3. 1983.

„Dokázali jste postavit nejtýpčtější materiál Hoňácka v kontrastu se sólovými zpěvy. Ve studiu Horňácka jste udělali veliký pokrok, vaše chování je horňácké ve zpěvu i tanci, děláte to dobře, neboť jste se původnímu přednesu hodně přiblížili.“⁹⁰ Po letech, kdy se soubor Horňáckem zabývá, znamenala její slova jednoznačně, že vzala *Vonicu* na vědomí co by horňácký soubor.

Na počátku listopadu 1983 přijel do Zlína další ze slováckých souborů, tentokrát jeden z neočekávanějších. *Velička* z Velké nad Veličkou a *Horňácká muzika Martina Hrbáče*, jako host se ve vedení *muziky* objevil i Jarek Miškeřík.⁹¹ Večer byl soubojem zpěváků a tanečníků. Petr Jelínek, který již dříve s *Vonicí* spolupracoval, především na tancích z oblasti Kopanic, jako vedoucí *Veličky* pochválil práci souboru při zpracovávání folkloru Horňácka.

Dalším významným hostem souboru byl *Hradišťan* s vedoucí Janou Poláškovou a *muzika* s primášem Jiřím Pavlicou. To se samozřejmě neobešlo bez pozornosti veřejnosti, celý sál *Závodního klubu* byl 4. 2. 1984 zaplněn do posledního místa. Po krátkých vystoupeních obou souborů, *Vonica* představuje *Regrútské* a *Hradišťan* *Vojnu u Slavkova*, následoval společný večer, věnovaný zpěvu, tanci a dobré náladě.⁹²

4.6 Osmdesátá léta, souborová *muzika*

Od prvního ledna 1984 měl soubor novou *muziku*. Na zkušební dobu jednoho roku byla domluvena spolupráce s *muzikou Jednotného klubu pracujících Otrokovice* -

⁸⁹ Zdenka Jelínková * 30. 3. 1920 Velká nad Veličkou + 5. 10. 2005 Brno
Čestná občanka Velké nad Veličkou, pedagožka, dlouholetá odborná pracovníce
Etnologického ústavu Akademie věd ČR v Brně, oboru lidového tance a dětského
folkloru, nositelka medaile Fr. Palackého a dalších vyznamenání.

⁹⁰ *hodnocení poroty přehravek folklórních souborů 1. 3. 1983*, archiv souboru *Vonica*.

⁹¹ 1946-1993 houslista, sběratel lidových písní

⁹² *Kronika V*, archiv souboru *Vonica*

*Pláňava*⁹³ pod vedením primáše Michala Mynáře. Jednalo se o sehranou *muziku* a zkušeného muzikanta v jejím čele, nelze se divit, že v krátké době se naučila kmenový program souboru a žádné vystoupení nebylo ohroženo.

Předchozí *muzika* pod vedením Jiřího Gergela hrála dále sama, stále používala název *Vonica*. Po roce došlo k dohodě a změnila si jméno na *Denica*. Důvodem jejího odchodu byla stagnace v práci. Až do poloviny devadesátých let hrála *Denica* na svatbách, ochutnávkách vína a především ve sklepě pod malenovickým hradem. Tam si za ní našli cestu příznivci slovácké písničky.

Po ukončení spolupráce s *Pláňavou* v září 1985 nastala usilovná práce se sháněním muzikantů a vytváření nové *muziky*. Umělecký vedoucí Jan Mička⁹⁴ do jejího čela postavil Pavla Brunclíka, houslistu, absolventa konzervatoře a nového zaměstnance *Závodního klubu*. Jan Mička vypracovával i hudební doprovod k choreografiím, všechny muzikanty do nové *muziky* vybral osobně. Pravidelně navštěvoval zkoušky *muziky*, pracoval s ní, aby se její přednes co nejvíce přiblížil hře muzikantů oblastí zpracovávaných v nových číslech.

4.7 Zájezdy do zahraničí

Před zájezdem do zahraničí bylo třeba do roku 1989 absolvovat přehrávku, která měla ukázat, že soubor je dostatečně na úrovni a může reprezentovat. Organizátoři festivalů využívají souborů k maximálnímu počtu vystoupení, nejen v rámci festivalových programů, ale i mimo místo konání festivalu. Většina těchto podniků se odehrává uprostřed léta, v době dovolených. Vystupování v krojích v letních teplotách se stávalo fyzicky náročnou činností. Naši předkové je využívali hlavně při slavnostních příležitostech. Existují letní varianty krojů, košile a třaslavice, ale návštěvníci festivalů chtějí vidět to nejhezčí z krojového vybavení, tudíž se vystupuje ve svátečních krojích. Problémem bylo rovněž udržet kroje čisté a vyžehlené. Festivaly se odehrávaly v ulicích měst, nesmírné oblibě se těšily průvody.

⁹³ vznikla v roce 1975, repertoár byl zaměřen na oblast Valašska a písně z okolí Otrokovic

⁹⁴ od roku 1982 pracovník *Závodního klubu*, v roce 1990 ukončil studium na FF UK Praha, získal titul PhDr.

Pro účastníky to znamenalo desítky kilometrů pěší chůze. Do roku 1989 bylo součástí zájezdu i *politické* vedení, které pečovalo o ideologickou čistotu a spořádané chování všech účastníků. Docházelo k tomu, že členové souboru se zúčastnili bohoslužby pořádané v rámci festivalu, a *politické* vedení zůstalo před kostelem, poněvadž jejich přesvědčení a funkce jim nedovolovaly vstoupit. Každá možnost vystupování v zahraničí byla pro celý soubor formou odměny za práci na zkouškách. Za celou dobu existence souboru se nestalo, že by členové vešli do rozporu se zákony země, kterou navštívili, nebo jiným způsobem pošpinili dobré jméno svoje a své vlasti. Přes různé postoje se nestalo, aby někdo opustil *Vonicu* a pokusil se emigrovat.

V září. 1983 se uskutečnil na pozvání tří souborů: *Folklórního ansamblu Trogir* z Trogiru, *KUD*⁹⁵ *Maxim Gorkij* - Borovo a *KUD Milica Križan* Osijek zájezd do Jugoslaviie.⁹⁶ V srpnu 1984 byla *Vonica* hostem bulharského souboru *Dr. Petra Berona Osvětového ústavu Sofie* v hlavním městě Bulharska Sofii. V červenci 1985 následuje další zájezd, *Vonica* účinkovala na 27. ročníku *Světového festivalu míru a přátelství* v belgickém Schotenu. Festival ve Schotenu je jedním z nejvýznamnějších v Evropě, je každoročně pořádán pod záštitou mezinárodní organizace C.I.O.F.F.⁹⁷, účastníci jsou vybíráni z celého světa, nejen ze zemí sdružených v C.I.O.F.F. *Vonica* si odsud přivezla zlatou medaili za jevištní zpracování tanců, dramaturgii pořadů a v neposlední řadě i za taneční techniku. Druhou medaili obdržel soubor za upevňování přátelství mezi národy, byla předána zástupci městské rady městečka Schoten. Hostitelským souborem byl místní soubor *Gelmel*, dalšími účinkujícími soubory byly zastoupeny Francie, Jugoslávie, Rumunsko, Turecko, Irsko, Nigérie, Itálie, Chile a Španělsko. *Vonica* ještě několikrát navštívila Belgii a vždy byla ve Schotenu mimořádně dobře přijata, vracela se tam jako domů.⁹⁸

⁹⁵ Kulturno umjetničko društvo

⁹⁶ Autor práce jako přímý účastník zájezdu vzpomíná nejen na vystupování, ale i na koupání v moři, či na prohlídku historického centra Trogiru, na večerní prohlídku města Split. Nezapomene na příležitost dotknout se palce císaře Diokleciána, což je podle legendy příslibem návratu do tohoto úchvatného města. Město Borovo všechny překvapí podobností architektury města se Zlínem

⁹⁷ Mezinárodní rada organizátorů folklorních festivalů a lidového umění
www.zkratky.cz/CIOFF/16928

⁹⁸ Kroniky V. a VI. archiv souboru *Vonica*

Na přelomu srpna a září 1987 vyjela *Vonica* do zahraničí znovu, tentokrát byly jejím cílem belgické Jambes, východoněmecký Rostock a hlavní město Dánska Kodaň. V srpnu 1989 navštívila *Vonica* Francii a Španělsko. V srpnu 1990 vystupovala *Vonica* v Anglii a na ostrově Man, v září 1990 v Itálii. V srpnu 1991 to byla Belgie.⁹⁹ V květnu 1992 navštívila *Vonica* znovu Itálii. Velikonoce roku 1993 prožili členové *Vonice* v belgickém Schoten. V červnu 1994 vystupovala *Vonica* na Mezinárodním folklorním festivalu v Želiezovcích na Slovensku. Nejvzdálenějším státem, ve kterém členové *Vonice* vystupovali, byla republika Tunis v Africe v srpnu 1995. Další zájezd se uskutečnil v srpnu 1998. *Vonica* účinkovala postupně v Německu, Francii, Lucembursku, Belgii a Holandsku. V říjnu 1998 byl cílem Altenburg v Německu.¹⁰⁰

4.8 *Vonica* (1984 - 1989)

Vonica samozřejmě působila i v rodném městě a v tuzemsku. Díky organizační práci zaměstnanců *Závodního klubu*, podle dramaturgie Jana Mičky, byl uspořádán v červenci 1984 ve *Gottwaldově Festival dechových a folklorních souborů*. Přehlídka se konala v rámci Roku české hudby. Ze šesti zemí se sjeli zástupci dechových a folklorních souborů. Město znělo dechovou hudbou, po ulicích chodily průvody dechovek s mažoretkami. Folklorního večera konaného v rámci tohoto festivalu v sobotu 7. července se zúčastnil domácí soubor *Vonica* a valašský soubor *Kašava* z Lukova, zahraniční soubory z *Trogiru a Osijeku* v Jugoslávii, a soubor *Dr. Petra Berona* z Bulharska.¹⁰¹ Tyto festivaly se konají do dnešních dnů, každý druhý rok zní Zlínem dechová hudba. I v některých následujících ročnících se *Vonica* festivalu účastnila.

V září 1984 vyvrcholily oslavy 45. výročí souboru. Sjeli se téměř všichni bývalí tanečníci, muzikanti a zpěváci. V úvodním bloku vystoupení se na jevišti sešli všechny generace, od nejstarších až po ty nejmladší. Největší část programu patřila *Vonici* a muzice *Pláňava*, s novými scénickými pásmy. Byly uvedeny *Regrútské*, taneční obrázky z Kopanic, řemeslnické tance z Hornácka. Mezi hosty byli i zástupci okolních

⁹⁹ Kronika období 1989 – 1991. archiv souboru *Vonica* není označena číslem

¹⁰⁰ Kronika VII. archiv souboru *Vonica*, po roce 2000 vyjžděl soubor především do Francie, do Altenburgu v Německu, v roce 2009 poslední zájezd byl do Itálie

¹⁰¹ Kroniky V. a VI. archiv souboru *Vonica*

souborů : *Hradišťan, Vsacan, Lúčka Kudlovice, Lipta z Liptálu, Velička z Velké nad Veličkou* a mnoho jiných.¹⁰²

Stále méně členů souboru se scházelo na *Prvních pátcích*. Výborová schůze došla k závěru, že až do odvolání budou *První pátky* zrušeny, čas od času byly pořádány *Besedy u cimbálu*. Již podruhé v historii souboru došlo k této situaci. Poprvé v roce 1974, z politických důvodů, dnes z důvodu nezájmu členů. Tradice nezanikla úplně, následující setkání byla využívána k oslavám významných jubileí bývalých i aktivních členů souboru. Byly pořádány přednášky o lidovém umění.

Léta uvedená v názvu kapitoly patřila mezi nejúspěšnější roky v činnosti *Vonice*. Hlavní podíl na této skutečnosti měla osoba Jana Mičky. Vtiskl celému souboru svou představu práce, dokázal motivovat jednotlivce, využíval rozdílností mezi tanečníky při tvorbě nových programů. Například to bylo pásmo *Varení trnek* na Horňácku se kterým se *Vonica* zúčastnila *Okresní přehlídky folklorních souborů* v Gottwaldově v březnu 1985. Druhá polovina osmdesátých let byla obdobím účastí v soutěžích folklorních souborů. V dubnu roku 1986 to byla *okresní přehlídka souborů a kroužků zájmově umělecké činnosti*. V květnu 1988 proběhla v Uherském Hradišti *Soutěž folklorních souborů* okresu Uherské Hradiště a Gottwaldov pod názvem *Tancem a písní*. Na této soutěži mělo svoji premiéru pásmo *Jaro na Kopanicích*.¹⁰³

Nejenom folklorní akce přitahovaly zájem členů *Vonice*. Od roku 1984 na *Závodním klubu* pořádaly společně folklorní soubory *Taneční maraton folklorních souborů*. V každém ročníku měla *Vonica* své zástupce. Tancovaly se všechny žánry, klasický tanec, country, diskotékové tance a úplný závěr patřil tancům lidovým.¹⁰⁴

¹⁰² Kroniky V. a VI. archiv souboru *Vonica*

¹⁰³ Kroniky V. a VI. archiv souboru *Vonica*

¹⁰⁴ Kronika VI. archiv souboru *Vonica*

5 Vonica od roku 1989

5.1 Rok 1989, společenské změny a jejich odraz v práci souboru

Katerinské hody 1989 byly poznamenány událostmi ze 17. listopadu, protože většinu členů souboru tvořili v té době studenti. Tradiční tombola byla vyzdobena státními vlaječkami, jako projev solidarity se stávkujícími studenty.¹⁰⁵

Změna v uspořádání společnosti se odrazila i v činnosti souboru, přestaly fungovat odborářské organizace, tím došlo k přerušení toku peněz do souborů lidového umění i do ostatních oborů kultury. Objevily se názory, že se soubor musí navrátit ke spolkové činnosti, dokonce se uvažovalo o vybírání členských příspěvků. Město Zlín většinu existujících souborů začlenilo do svého rozpočtu. *Závodní klub* se přeměnil na *Dům kultury s.r.o.*. Se změnou ekonomických podmínek musely soubory, působící v jeho prostorách, platit nájemné. Příspěvky na činnost od města pokrývaly celou výši nájemného, na ostatní činnost si musely soubory vydělávat samy. *Vonica* byla nucena začít se chovat ekonomicky a poprvé ve své historii vystupovat za peníze. Rozpadem státních podniků a společenských organizací došlo k velkému úbytku vystoupení. Vedení souboru bylo nuceno samo hledat příležitosti k vystoupením.

Kladem politického vývoje byla nikým neomezená možnost výjezdu do zahraničí, skladba repertoáru a personálního obsazení. Jediným omezením byla nutnost finančně se podílet na zájezdu. V praxi to vypadalo tak, že soubor nabízel své účinkování na festivalech nebo samotné vystoupení, domluvily se podmínky účinkování. Město Zlín mělo zájem prezentovat se svými soubory, poskytlo dotaci a finanční rozdíl mezi náklady a dotací se rozpočítal mezi účastníky zájezdu. Další změnou bylo, že na zájezdy byli zváni i tanečníci, kteří stále ovládali jednotlivá čísla a mohli zastoupit chybějící aktivní členy.

I po umělecké stránce byla činnost souboru poznamenána. Vždycky v jeho středu působili mladí a schopní lidé, v této době někteří z nich začali podnikat a na práci

¹⁰⁵

Kronika období 1989 – 1991. archiv souboru Vonica není označena číslem

v souboru již neměli čas. Odliv zkušených tanečníků způsobil nemalé problémy a trvalo několik let, než se základní kádr znovu ustálil.

5.1.1 *Muzika po roce 1989*

Cimbálová *muzika* pod vedením Pavla Brunclíka v té době dosáhla již výborné úrovně. Bylo otázkou času, kdy se muzikanti rozhodnou vystupovat samostatně. V okamžiku kdy tato situace nastala, byla už připravena, díky uměleckému vedoucímu Janu Mičkovi a spolupráci s *Lidovou školou umění v Otrokovicích*, nová *muzika* pod vedením Zdeňka Jakeše. Muzika Pavla Brunclíka hraje do dnešních dnů profesionálně pod názvem *Réva. Lidová škola umění v Otrokovicích* vychovávala a stále vychovává nové muzikanty do souborové *muziky*¹⁰⁶. Všichni prošli cimbálovou *muzikou* již na umělecké škole. Od roku 2000 hraje souboru *muzika* pod vedením Alexeje Gazdoše.

Pod vlivem pracovního vytížení, díky únavě po dvaceti letech ve vedoucí funkci souboru, odchází v roce 1994 i umělecký vedoucí Jan Mička. Po několika sezónních výměnách na místě uměleckého vedoucího se této nejdůležitější funkce v souboru ujímá Ivo Urban.¹⁰⁷

5.1.2 *Stagnace umělecké práce souboru*

Pro úspěšná období je typický vysoký zájem o práci v souboru. Každý ze souborů nahrazuje odcházející členy novými. Nejčastěji to bývají mladí lidé, kteří prošli přípravou v dětském souboru, přicházejí z taneční přípravy souboru nebo projdou konkurzem. Někdy se všechny tyto možnosti spojují a konečný výběr provede umělecký vedoucí souboru. Tato selekce je mnohde přirozená, náročnost přípravy tanečníků, rozsah a rozdílnost materiálu, pravidelnost zkoušek odradí mnoho zájemců.

Ve *Vonici* byli přijímáni noví členové vždy na vánoční besídce. Za člena souboru mohl být nováček přijat až po absolvování přípravy. Délka období, které nováček strávil v přípravce, zpravidla závisela na jeho schopnostech i na snaze zapojit se do kolektivu a být mu prospěšným. Rozhodně tato doba nebyla nikdy kratší než jeden

¹⁰⁶ Všichni jsou žáci učitele Stanislava Škubala, primáše cimbálové muziky *Šabla* a dnes vedoucího cimbálové muziky *Linda*.

¹⁰⁷ narozen 1963, aktivní tanečník i dnes

rok, mnohdy proběhlo přijetí i po delší době. Během přípravky musel nově příchozí zvládnout taneční kroky všech tanců vyskytujících se v repertoáru souboru. Důležitou roli hrálo osvojení si písňového materiálu k tancům. V době přijetí již někteří měli své místo v tancích a pravidelně se souborem vystupovali, přesto museli dokázat, že jsou schopni zazpívat před muzikou a zatancovat. Důraz na zpěv byl kladen především u tanečnicků, bylo to dáno charakterem tanců ze Slovácka, ve kterých se zpěv pravidelně střídá s tancem.

Každý umělecký vedoucí udává cestu, kterou se soubor dále ubírá. Ivo Urban převzal soubor v době kdy velká část členů *Vonice* odešla z řad aktivních tanečnicků. Pustil se cestou zdlouhavou, ale jedinou možnou. Společně se svou manželkou Marcelou Urbanovou¹⁰⁸ začal intenzivně pracovat s dětským souborem, přestal spoléhat na příchod nových tanečnicků a začal je aktivně vychovávat. Jako dobrému organizátoru se mu stále dařilo zajišťovat vystoupení pro dospělou složku souboru, *Vonica* vyjížděla i do zahraničí, a tím udržet celý soubor v činnosti. Přes tuto snahu byla druhá polovina devadesátých let obdobím umělecké stagnace. Objevily se sice pokusy postavit zcela nový program, ale z členů souboru, kteří to zkusili, nedokázal nikdo obsáhnout širší materiálu nutného k vytvoření choreografie a hudebního doprovodu. V roce 2008 členka souboru a studentka taneční pedagogiky Tereza Škubalová začala vytvářet první jednoduché choreografie. Zpracovala tance z luhačovického *Zálesí*. V současné době s těmito tanci již soubor vystupuje.

5.1.3 Zlínské besedování

Po roce 1990 nastala změna v dramaturgii *Festivalu dechových a folklorních souborů*. Jan Mička, který dramaturgii do té doby vytvářel, přestal pracovat ve štábu festivalu a dramaturgie se ujímá skupina kolem PhDr. Karla Pavlištíka. Svou práci, organizační a dramaturgické schopnosti Jan Mička zaměřil na vytvoření vlastního festivalu. V roce 1995 došlo k prvnímu setkání folklorních souborů, které navazuje na 50. výročí národopisných slavností pořádaných *Kružkem Moravských Slováků*¹⁰⁹ pod názvem *Zlínské besedování*. Soubor *Vonica* a především Jan Mička byli hlavními organizátory tohoto setkání. Každý druhý rok se centrum Zlína stává místem

¹⁰⁸ narozena 1962, aktivní tanečnice i dnes

¹⁰⁹ *Slovácko opět žije* 1945

besedování, setkávání se. Vystupují zde nejen folklorní soubory, ale hraje se i jazz, country a provozuje se alternativní divadlo. V prvním ročníku se na pódiiích ve Zlíně představila celá řada folklorních souborů, z moravských souborů to byla *Olšava* z Uherského Brodu, *Vsacan* ze Vsetína, *Slovácký soubor Kyjov*, *Javořina* z Rožnova pod Radhoštěm a *Vonica* ze Zlína. Slovensko reprezentoval soubor *Trenčan* z Trenčína, Itálii soubor *Zig Zaghini* a Maďarsko soubor *Szöttes* z Csemadoku.¹¹⁰

Do příprav a organizace byl zapojen celý soubor *Vonica*. Každý hostující soubor dostal k dispozici dvojici průvodců z řad členů, která se o něj po celou dobu festivalu starala. Kdo nedělal průvodce, pomáhal stavět pódia, další instalovali poutače po celém městě. Všichni se pohybovali mezi diváky a do pokladniček vybírali dobrovolné vstupné. Šlo o připomínku tradice z *Prvních pátků*, na kterých se rovněž platilo dobrovolné vstupné.

5.1.4 Místo práce souboru

Několikrát v průběhu sedmdesáti let se změnilo místo působení *krúžku* nebo souboru. *Krúžek Moravských Slováků* působil od roku 1940 do roku 1949 v suterénu vinárny *Myslivna* v místnosti *Na starém šenku* vytvořené a uzpůsobené činnosti *krúžku*. Po založení *Závodního klubu* v roce 1949 se přestěhoval na domovy mládeže a v roce 1960 začal pracovat v prostorách *Závodního klubu* na Gahurově ulici. Po roce 1989 se *Závodní klub* přeměnil na *Dům kultury s.r.o.* Většina prostorů *Domu kultury s.r.o.* dnes slouží komerčním účelům. *Vonica* narážela na problém, kde pořádat akce, protože pronájem sálu v domovském zařízení byl drahý. Ve velkém sále vybudovaném v druhé polovině osmdesátých let je provozována již dvacet let diskotéka. Sál byl postaven právě z důvodu pořádání velkých akcí všemi soubory *Závodního klubu*. Absence prostor pro pořádání kulturních podniků se odráží i v jejich nabídce. *Vonica* byla nucena tradiční akce jako *Katerinské hody* a *Fašanek* pořádat v okolních vesnicích. Přes několikrát stěhování byl *krúžek* spolkem, který patřil ke kulturnímu životu města Zlín a pravidelnými akcemi ho obohacoval.

¹¹⁰ Kronika VII. archiv souboru *Vonica*

V současné době probíhá revitalizace průmyslového areálu bývalé firmy Baťa. Část 32. budovy¹¹¹ byla upravena pro potřeby souborů a orchestrů. Od listopadu 2009 působí Vonica v těchto prostorách. I ostatní soubory opustily *Dům kultury s.r.o.* a kdysi centrum kulturního života Zlína dnes zeje prázdnotou.

5.2 Členové souboru *Vonica* jako nositelé tradic

V roce 1986 byla obnovena na strážnickém folklórním festivalu soutěž *O nejlepšího tanečníka Slováckého verbuňku*. Tato událost se dotkla každého tanečníka na Slovácku. Verbuňk patří mezi mužské tance skočného charakteru a jeho provedení je specifické, každý tanečník tančí sám za sebe, improvizuje. Je rozšířen pouze na Slovácku, a tak jeho zvládnutí považuje každý tanečník za svou povinnost, věc osobní cti. V roce 2005 byl tento tanec zapsán do fondu UNESCO jako *Mistrovské dílo ústního a nemateriálního dědictví lidstva*.¹¹²

Stejně tak členové souboru *Vonica* pokládali za svou povinnost se přihlásit do soutěže a reprezentovat svůj soubor na mezinárodním festivalu. Nemalou roli hrály osobní ambice. Řada tanečníků byla motivována skutečností, že soubor pracuje mimo region a jejich umění není považováno za autentické. Zde se naskytla příležitost ukázat, že i v takovém souboru vyrůstají tanečníci výborné úrovně.

V prvním ročníku se tanečníci *Vonice* byli pouze podívat na konkurenci, ale v roce 1987 již soutěžili. Prvním soutěžícím z řad *Vonice* byl Milan Klem, který předvedl verbuňk ze svého rodného Dolňácka. V roce 1988 se zúčastnilo již několik zástupců. Nejlépe se umístil Jiří Gavenda, který skončil na třetím místě, a v následujícím ročníku 1989 se mu podařilo toto třetí místo obhájit. Vystupoval s hornáckým verbuňkem. Ještě počátkem devadesátých let soutěžili ve Strážnici zástupci *Vonice*, ale žádnému se již nepodařilo navázat na úspěch Jiřího Gavendy.¹¹³

Každý dobrý tanečník musel být i dobrým zpěvákem. Neustálým pěveckým tréninkem na besedách u cimbálu a soustavnou prací na zkouškách se stala *Vonica*

¹¹¹ Budovy jsou číslovány pro snadnější orientaci v areálu, číslování má svá pravidla.

¹¹² <http://www.nulk.cz/Informace.aspx?sid=138&em=9>

¹¹³ Kronika VI. archiv souboru *Vonica*

v osmdesátých a počátkem devadesátých let dobře pěvecky disponovaným souborem. Pokud se na pódiu postavilo deset tanečníků vedle sebe, všichni byli vynikající zpěváci. Mezi děvčaty se rovněž našlo několik výborných sólových zpěvaček.¹¹⁴

Když byla ve Strážnici vyhlášena soutěž zpěváků, neobešlo se to bez členů *Vonice*. V roce 1994 si ze tří účastníků dva sóloví zpěváci přivezli ze Strážnice diplom. Za první místo Jiří Gavenda¹¹⁵, Petr Mašláň za místo třetí. Třetí účastnicí byla Jitka Slavíková.¹¹⁶

Na popud uměleckého vedoucího Ivo Urbana se v roce 2000 sešli bývalí zpěváci souboru a nahráli první CD v historii *Vonice*. V nahrávacím studiu *Městského divadla Zlín* vznikl nosič, na němž je průřez repertoárem souboru. Hudební doprovod obstarala cimbálová *muzika Slanina* s primášem Michalem Stupkou.

Malá scéna Zlín byla místem, kde se nahrával pořad vánočních koled. Již od září 2003 zkoušeli zpěváci po vedením Jana Mičky, který program sestavil, společně s *muzikou*. Program nahrával *Český rozhlas Brno*, jeho účast zajistil Jan Mička. Pod názvem *Koledy z Hornácka*¹¹⁷ byl vysílán na Štědrý den 2003. Zde hrála *muzika* pod vedením Alexeje Gazdoše. Repríza se uskutečnila v prosinci 2004 znovu na *Malé scéně*. Od té doby se vánoční koncerty staly tradicí a v předvánočním čase se v kostelích v okolí Zlína provozují dodnes.

5.2.1 Vznik *Vonice* 80

V roce 2008 se sešla, na popud Petra Mašláně, skupina bývalých tanečníků z osmdesátých let a pokusila se o společné vystoupení, stalo se tak na *Folklorním festivalu Senioři*¹¹⁸ v Petrově u Strážnice. Vystoupení mělo atributy dřívějších *krúžkařských* vystoupení. Nezkoušelo se, jen se domluvilo, co se bude dělat. Vše bylo

¹¹⁴ Jeden příklad za všechny. Broňa Zelingerová, dnes sólově zpívá s *CM Linda* a je i kmenovou zpěvačkou *Veličky* z Velké nad Veličkou.

¹¹⁵ narozen 1959, dnes zpívá s dechovou hudbou *Straňanka*

¹¹⁶ Kronika VII. archiv souboru *Vonice*

¹¹⁷ z nahrávky vzniklo stejnojmenné CD

¹¹⁸ Festival vznikl v roce 2001, probíhá ve vinařském areálu *Plže* u Petrova, vystupují zde soubory jejichž tanečníci patří mezi dříve narozené

založeno na schopnostech tanečních a improvizčních. Dnes už se tito tanečníci scházejí pravidelně a pod názvem *Vonica 80* mají za sebou řadu úspěšných vystoupení. Doprovází je *muzika Vonice* pod vedením Alexeje Gazdoše. Zpracovávají tance a písně z oblasti Kopanic. Choreografie jsou z části dílem Jana Mičky a z části kolektivní práce. Písňový materiál vybírá Jan Mička.

5.3 Současná *Vonica*

V současné době se *Vonica* schází dvakrát týdně a to v úterý a pátek ve zkušebním sále 32. budovy v bývalém areálu Svit ve Zlíně. Má přibližně 100 členů, včetně dětské složky. Je schopna se prezentovat jak pětiminutovým tancem, tak i devadesátiminutovým pásmem.¹¹⁹ Následující výčet tanců ukazuje nejen oblasti, které soubor zpracovává, ale dokládá jak velké jsou nároky na tanečníky a tanečnice. Každá oblast je typická tanečním projevem.

- Regrútské - oblast Velká nad Veličkou - Hornácko - taneční pásmo
- Sedlácké - oblast Velká nad Veličkou - Hornácko - taneční pásmo
- Verbiřské - oblast Velká nad Veličkou - Hornácko - scénicky zpracovaná balada
- Šta Kačenka na procházku - oblast Velká nad Veličkou - Hornácko scénicky zpracovaná balada
- Starosvětská - oblast Velká nad Veličkou - Hornácko - starší forma sedlácké
- Nová Lhota - oblast Nová Lhota - Hornácko - taneční pásmo
- Trenčín - oblast Trenčín (Bílé Karpaty) Slovensko - párový tanec
- Kopanice - oblast Starý Hrozenkov (Bílé Karpaty) - Moravské Kopanice -hrozenská, kopanický čardáš
- Malé Kopanice - oblast Starý Hrozenkov (Bílé Karpaty) - Moravské Kopanice

¹¹⁹ www.vonica.cz/index.php?pg=cimbalova_muzika

- Morena - oblast Starý Hrozenkov (Bílé Karpaty) - Moravské Kopanice - dívčí tanec - pohřbívání smrtky
- Zbojnické - oblast Starý Hrozenkov (Bílé Karpaty) - Moravské Kopanice - mužský tanec
- Čarodějnice - oblast Starý Hrozenkov (Bílé Karpaty) - Moravské Kopanice - dívčí pásmo, hra na čarodějnice a vědmy
- Maršovský stárek - oblast Uherskobrodsko - tance sedlckého typu z Uherskobrodsko
- Boršice - oblast Uherskobrodsko - temperamentní párový tanec
- Strání - oblast Strání - Moravské Kopanice - párový tanec - rychlý a veselý
- Podšable - oblast Strání - Moravské Kopanice - mužský taneční projev typický pro tuto oblast
- Na tom straňanském rynku - oblast Strání - Moravské Kopanice - dívčí zpěvy a tance
- Čapáše - oblast východní Slovensko - mužský taneční projev
- Karička - oblast východní Slovensko - dívčí sólový projev
- Slovenské čardáše - oblast východní Slovensko - párový tanec ¹²⁰

Stejně tak tento výčet ukazuje množství materiálu, které musí zvládnout umělecký vedoucí, který z pozice své funkce jednotlivé tanečnický vychovává a dává tvář celému kolektivu.

¹²⁰

www.vonica.cz/index.php?pg=cimbalova_muzika

6 Dětské soubory *Vonička, Malá Vonica*

Každý soubor, který plánuje svou budoucnost, si po čase uvědomí nutnost vychovávat si vlastní dorost. První zmínka o existenci dětského souboru je ze dne 8. 10. 1970, kdy rozhodla umělecká rada souboru *Vonica* o jeho vzniku. Rok 1970 lze tedy považovat za rok vzniku souboru *Vonička*.¹²¹

"...se scházejí aktivní členové *Vonice* s příznivci souboru a bývalými členy krúžku k posezení u dobrého vínka a hlavně k neúnavnému zpívání a tancování při cimbálové muzice. Ve *Voničce* se pak zkušenější členové souboru věnují pod vedením kvalifikované umělecké vedoucí práci s dětmi, jimž hodlají časem svěřit odpovědnost za další osudy souboru. Jádro dětského kolektivu *Voničky* tvoří děti aktivních i bývalých členů *Vonice*."¹²²

6.1 *Vonička* (1970-1974)

Vedením *Voničky* byly pověřeny Božena Pavlišťíková a Věra Bornová. Rovněž členové souboru *Vonica* pomáhali s nácvikem.

V prosinci 1970 byl vypracován plán činnosti, proběhla Mikulášská nadílka a rovněž první vystoupení na vánoční besídce *Průmyslových staveb Gottwaldov*. Probíhal nácvik dvou pásem s cílem vystoupit v příštím roce na *Dětských národopisných slavnostech* v Tvrdonicích. Menší děti nacvičovaly pásmo *O panence*, větší *Řemeslníky*.¹²³

Repertoár *Voničky* se rozrůstal a obsahoval pásma například *Zlatý řetěz*, *Jatelinku*, *Hlucké*, *Tetku*, *Kovářskou*, *Řeznickou*. Autorkou pásem byla Božena Pavlišťíková, která vytvořila první program *Voničky*.

¹²¹ šanon označen písmenem K, zápisy od roku 1952 do roku 1979, archiv souboru *Vonica*

¹²² *Třicet let Vonice* Taneční listy, číslo 2, ročník 1971.

¹²³ v kronice ani v zápisech nelze dohledat kolik dětí *Voničku* navštěvovalo

Dne 19. 5. 1973 proběhla dlouho připravovaná premiéra programu na *Malé scéně*. Premiérový pořad byl společným programem *Vonice* a *Voničky*. Autorem pořadu byl PhDr. Karel Pavlišťík spolu s manželkou Boženou Pavlišťíkovou.¹²⁴

V roce 1973 se *Vonička* zúčastnila *Mezinárodního folklórního festivalu* ve Strážnici. Svým pásmem *Na konopky* otvírala nedělní program *Zlatá brána*. V okresním kole, na podzim roku 1973 v Gottwaldově, soutěže dětských souborů získala *Vonička* 1. místo.¹²⁵

Vynucený odchod PhDr. Karla Pavlišťíka ze souboru samozřejmě způsobil odchod i jeho ženy. Činnost *Voničky* byla pozastavena.

6.2 *Vonička* 1982

Po příchodu organizačního pracovníka Ivany Vondřejcové do *Vonice* obnovila *Vonička* v roce 1982 svou činnost. Zápis dětí proběhl 17.9.1982.¹²⁶ U zrodu *Voničky* stály Blanka Janatová, Hana Minářová, Ivana Vondřejcová a Miriam Geryková. Bývalé členky *Vonice* napomohly obnovit dětský soubor *Vonička*. Vlastně navázaly na činnost *Voničky*, která působila v sedmdesátých letech.

Teta Ivana, jak jí říkaly děti z *Voničky*, dokázala tento dětský soubor zviditelnit. Každoroční vánoční vystoupení v Praze v Paláci kultury, vystoupení v rámci města a další, to vše udělalo z *Voničky* známý dětský soubor. Ještě dnes jsou mezi dospělými tanečnicími souboru *Vonica* ti, kteří začínali ve *Voničce* jako děti.

Mezi zakládajícími členy *Slováckého krúžku* bylo hodně rodáků z Podluží. A protože byl to i rodný kraj Hany Minářové, jedné z vedoucích souboru, je činnost *Voničky* zaměřena hlavně na tuto oblast.

¹²⁴ Kronika II. Archiv souboru *Vonica*

¹²⁵ Kronika II. Archiv souboru *Vonica*

¹²⁶ Kronika V. archiv souboru *Vonica*

6.2.1 Organizační členění současné *Voničky*

Děti jsou rozděleny do několika skupin.

Vonička I: Asi 30 dětí ve věku od 3 do 6 let se učí jednoduché tanečky, říkadla a hlavně množství písniček z Podluží. Učí se hrou a soutěžením mezi sebou. Vše tvoří několik samostatných pásem.

Vonička II: Opět asi 30 členů ve věku od 6 do 18 let. Zkoušky této skupiny jsou již náročnější. Tance jsou již vlastně tanci dospělých, i když jsou zpracovány v choreografiích úměrných jejich věku. I tato skupina má ve svých pásmech tance a písničky z Podluží.

Vonička III: Počet členů této skupiny a také počet pásem, se kterými může skupina vystupovat, se mění nejvíce. Je to 6 až 12 nejstarších členů z Voničky II. Učí se poznávat folklór i dalších oblastí - Moravských Kopanic, Luhačovického Zálesí a Dolňácka. Učí se ale i tance ze Slovenska a dokonce jeden tanec maďarský.

Muzika: V současné době hraje s *Voničkou* cimbálová muzika *Paléska*. Dříve dětská muzika, přesto že její členové dospěli, s *Voničkou* nadále spolupracuje.¹²⁷

6.3 Malá Vonica

Dětský folklórní soubor *Malá Vonica* při *Domu kultury s.r.o.* ve Zlíně vznikl v roce 1996 jako *souborové jesle*, kdy jejich základem bylo 12 dětí, potomků tehdy tančících členů souboru *Vonica*, ve věku od 3 do 4 let. Vedoucími souboru jsou Kateřina Javorská, Marcela a Ivo Urbanovi.

Dnes má *Malá Vonica* asi sto dětí, rozdělených podle věku do dvou skupin: Žabky: děti od 4 do 7 let a Čertíci: děti od 5 do 14 let.¹²⁸

Soubor vystupuje s choreografiemi Marcely Urbanové, které jsou regionálně zaměřené na Hornácko. Má několik tematicky zpracovaných pásem, provázejících

¹²⁷ <http://vonicka.unas.cz/index.php?str=12>

¹²⁸ www.folklornisdruzeni.cz/vonica-zlin

činnostmi a zvyky celého roku. Zpracovává různá témata - dětské hry, tance, říkadla a písně. Používá stylizaci v pásmech s tradičními prvky, avšak vždy se snaží, aby vynikl nádherný zpěv chlapců a hra malých hudeců. Jeden z jejich zpěváčků, Miša Šabršula, obsadil 2. místo v národní přehlídce dětských zpěváků „Zpěváčci 2004“ ve Velkých Losinách. V roce 2005 se *Malé Vonici* podařilo vyhrát *krajskou přehlídku Dětských folklorních souborů* a postoupit do národního finále v Jihlavě. V roce 2009 na *celostátní přehlídce Dětských folklorních souborů* v Jihlavě získala *Malá Vonica* Čestné uznání. Děti zde vystupovaly s pásmem *Čas* autorky Marcely Urbanové. Šlo o největší úspěch v historii dětských souborů patřících k *Vonici*.

Ve školním roce 2004/2005 začala pravidelně pracovat při *Základní umělecké škole MORAVA* pod vedením učitele Ladislava Doliny cimbálová *muzika Malá Vonica*, která dnes dětský soubor *Malá Vonica* doprovází. Premiérové vystoupení této *muziky* se uskutečnilo na mezinárodním festivalu dětských souborů *Děti v podhradí*.¹²⁹ Někteří z muzikantů jsou zároveň tanečnický folklorního souboru *Malá Vonica* pod vedením Marcely Urbanové. Zúčastnili se folklorních festivalů ve Francii v roce 2006, a Maďarsku 2007. V roce 2006 získali v národní soutěži ZUŠ 2. místo v krajském kole.¹³⁰

¹²⁹ Festival *Děti v podhradí* se každý druhý rok uskutečňuje ve Zlíně - Malenovicích v areálu firmy VLW, dnes je již festivalem mezinárodním, byl založen vedením *Malé Vonice* v roce 2006.

¹³⁰ http://www.zusmoravazlin.cz/soubory/mala_vonica.html

Závěr

Při vzniku *Krúžku Moravských Slováků* hrála důležitou roli touha lidí, kteří museli kvůli zaměstnání opustit rodiště, po původní kultuře. Rozhodně neměli pocit, že oni jsou těmi, kteří uchovávají čistotu tradic. Z domova byli zvyklí zpívat a tancovat, připadalo jim naprosto normální v tom pokračovat i jiném prostředí. Po příchodu do *krúžku* se jim v plné šíři ukázala dosud nepoznaná rozmanitost krojů, písní a tanců Slovácka. Díky odbornému vedení jim bylo umožněno poznávat nové. Funkce *Krúžku Moravských Slováků* ve Zlíně byla především osvětová, formou přednášek a společných besed vychovával své členy a příznivce. Organizoval a napomáhal lidem poznávat lidové umění. Jeho činnost byla ovlivněna dobou vzniku a jeho prvořadý význam byl v umocňování národního vědomí. Nevytvářel v oblasti lidového umění žádné nové projevy, poctivě se snažil o zachování autentičnosti projevu. Svou roli zde sehrála osoba JUDr. Ladislava Rutteho, jako starosta *krúžku* dbal na čistotu projevu a přísné dodržování tradic. Snahou JUDr. Ladislava Rutteho bylo i obnovení, místy zaniklého, tradičního způsobu života na vesnicích Slovácka.¹³¹ Což v období působení *Krúžku Moravských Slováků* již nebylo možné.

Slovácký krúžek, jako pokračovatel tradice *Krúžku Moravských Slováků*, za svého působení při *Závodním klubu*, již byl na počátku cesty k folklorismu. Na základě dovedností a schopností rodilých Moravských Slováků počal s výukou tanců a písní u lidí, kteří nepocházeli ze Slovácka. Členy *Slováckého krúžku* se stávali obyvatelé Zlína i jeho okolí. Došlo také k posunu v oblasti, na kterou se *krúžek* zaměřuje. Z dřívějšího zaměření na Podluží se obrátil *Slovácký krúžek* k oblasti Hornácka. Vystoupení počala dostávat jevištní formu, nebyla již založena na improvizaci před muzikou. Vytvářely se první choreografie. Změnila se i práce souboru, za nejdůležitější činnost nebyly již považovány besedy a přednášky, ale vystupování před publikem. Docházelo k účinkování na soutěžích, které přinášelo první srovnávání s prací jiných souborů.

¹³¹

Rutte, Ladislav: Projekt Bartošova národopisného musea v přírodě, Zlín 1946

Koncem šedesátých let, po příchodu PhDr. Karla Pavlišťáka, nastal obrat k cílevědomé jevištní práci. Stále zůstával hlavním úkolem výchova mladých lidí lásce k lidovému umění, ale byla zde i snaha prezentovat se na pódiu, věnovat čas nácvičku programů určených pro jeviště, vytváření choreografií jejichž cílem bylo nejen ukázat tradiční umění, ale i zaujmout a pobavit diváky. Členové se počínali scházet mimo *Slovácký krúžek*, protože jim to přinášelo uspokojení a radost. I když byla tato setkání vždycky podmíněna společným zájmem o folklor.

Vonica je již folklorním souborem. Činnost na zkouškách je věnována nácvičku nových čísel a procvičování stávajících. Tvorba, vytváření ucelených obrazů za použití lidových prvků je plně v režii uměleckého vedoucího. Je to jasný posun k folklorismu. Jan Mička dal *Vonici* směr, kterým se ubírá i současné vedení. Členská základna je převážně tvořena studenty zlínských škol, což je další změna oproti dřívějším *krúžkům*, kde to byli lidé produktivního věku.

Pozici folklorního souboru odpovídá i snaha o zakládání dětských souborů a tudíž výchovy vlastních nástupců. Nejdříve to byli děti členů a známých. Dnes *Malá Vonica* pracuje jako *krúžek*, do kterého mohou rodiče přihlásit své dítě. *Vonica* nepodceňuje práci s dětmi. Vychovává si svůj vlastní dorost. Ukázalo se, že to je hlavní cesta k doplňování členů dospělého souboru. V dnešní době nelze spoléhat na pořádání konkursů a náborů. Toto je podle mého názoru nejdůležitější změna v práci uvedených sdružení. Výchovou dětí přispívat k udržování lidového umění.

Krúžek Moravských Slováků ve Zlíně vznikl v době kdy na vesnicích upadal zájem o folklor. Bylo nesporným přínosem členů *krúžku* zachování některých jevů a tradic. Folklor jako by se přestěhoval na několik desetiletí do měst, většina významných souborů působila ve městech. Dnes jsme naopak svědky toho, že zájem o lidové umění na vesnicích roste, lidé si uvědomují potřebu znát své kořeny, historii své obce včetně jejího umění. Dochází k zakládání nových *krúžků* a souborů na vesnicích.¹³² Často mezi iniciátory jejich vzniku patří lidé, kteří měli zkušenosti s prací ve folklorním souboru. Obnovují se zapomenuté nebo nedodržované výroční obyčeje.

¹³² Například *Koňaré Poštorná*. <http://konare.postorna.info/>

Nejobtížnějším úkolem při zpracovávání tématu diplomové práce bylo zachovat si odstup. Po třiceti letech působení ve Vonicí to šlo velmi těžko. Pamatuji jak zakládající členy *Krúžku Moravských Slováků*, tak i členy *Slováckého krúžku*. S mnohými jsem prožil společná setkání, některými jsem byl ovlivňován na počátku svého působení ve *Vonici*.

První kroky při zpracovávání diplomové práce vedly do Státního okresního archivu Zlín. Zde jsou dochovány nejstarší písemnosti. První prezenční listina, výstřižky z novin hovořící o činnosti *krúžku*, tiskoviny, které *krúžek* vydal. Díky podrobnému popisu JUDr. Ladislava Rutteho si lze udělat vcelku podrobný obrázek o činnosti *krúžku*. Nejhůře zmapovanou etapou jsou padesátá léta a část let šedesátých. Z tohoto období se zachovala jedna kronika, která má sice hezkou úpravu, ale nepopisuje všechny roky. Často bylo její psaní přerušeno. *Vonica* je popisována v osmi kronikách. Přispívali do nich jednotliví členové *Vonice*, v posledních kronikách taky scházejí některá období, příspěvky nebyly dodány.

Mně osobně nejvíce zajímala historie *Krúžku moravských Slováků*. Pokud v budoucnu se někdo bude zajímat o *Slovácký krúžek* nebo *Vonicu* mohl by se zaměřit na rozbor jednotlivých předváděných čísel. Jedná se o čísla PHDr. Karla Pavlištíka a PHDr. Jana Mičky. Tyto dvě osobnosti nejvíce utvářely a formovaly *Vonicu*.

Prameny a literatura

Archiv souboru Vonica, uložen v 32. budově ve Zlíně

Dvořáková, Eva: *Bařovci a batismus*. Gottwaldov: Krajské nakladatelství, 1960.

fond Krúžek Moravských Slováků ve Zlíně. Státní okresní archiv Zlín (pobočka Zlín-Klečůvka)

Jančář, Josef: Festivalový a souborový folklorismus jako součást masové kultury. In *Současný folklorismus a prezentace folklóru*. Strážnice: NÚLK, 2006, ISBN 80-861156-86-9.

Jančář, J. s kol: *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: NÚLK, 2000, ISBN 80 86156-31-1.

informační portál Zlínského kraje

Lidová demokracie, 3. listopadu 1970.

Macháň, A.: Protifašistický odboj na Gottwaldovsku. In *Gottwaldovsko od minulosti k současnosti*. Gottwaldov, Okresní archiv, 1984.

Malovaný kraj, číslo 1, ročník X.

Mička, Jan: *Sociologická hlediska v práci kolektivu zájmové umělecké činnosti*. Diplomová práce, Praha: UK, FF, Katedra teorie a řízení kultury, 1990.

Pospíšil, Jaroslav: *Hyeny*. Vizovice: Lípa 1996, ISBN 80-90279-6-6.

Rutte, Ladislav: *Krúžek Moravských Slováků ve Zlíně*, archiv souboru *Vonica*

Rutte, Ladislav: *Paměti Krúžku Moravských Slováků*. Rkp. 1952. archiv souboru *Vonica*.

Rutte, Ladislav: *Pokračování pamětí Krúžku po srpnu 1943*. archiv souboru *Vonica*.

Rutte, Ladislav: Projekt Bartošova národopisného musea v přírodě, Zlín 1946

Taneční listy, číslo 2, ročník 1971.

Velím, Miroslav: *Vonica 1949–1979. 40 let Slováckého krúžku.*
Gottwaldov 1979, MTZ 31 28663-79

Vzpomínky členů: Bohumila Kotáska, Jaroslava Koželuhy, Jindřicha Vaňury
Videokazeta z 30. 11. 1990 natočena Janem Mičkou, archiv souboru *Vonica*.

Internetové odkazy

www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=geo&id=118

cs.wikipedia

<http://www.folklornisdruzeni.cz/mala-vonica>

<http://www.folklornisdruzeni.cz/slovacky-kruzek1>

www.folklornisdruzeni.cz/vonica-zlin

<http://www.jirikalab.estranky.cz/clanky/vysadek-clay-eva/clay--eva>

<http://konare.postorna.info/>

<http://www.kruzek.cz/index1.htm>

<http://www.nulk.cz/Informace.aspx?sid=138&em=9>

<http://obec.tvrdonice.cz/view.php?cislocclanku=2007070006>

<http://www.uherske-hradiste.cz/osobnost/312/>

www.vonica.cz/index.php?pg=cimbalova_muzika

<http://vonicka.unas.cz/index.php?str=12>

http://www.zusmoravazlin.cz/soubory/mala_vonica.html

Seznam příloh

- Číslo 1 životopis JUDr. Ladislava Rutteho
- Číslo 2 pozvánka na otevření spolkové místnosti
- Číslo 3 kresba podia pořadu *Slovácko opět žije* v roce 1945
- Číslo 4 titulní strana Kroužek lidové kultury Kronika
- Číslo 5 kresba Jaroslava Koželuhy k písni

Číslo 1

RUTTE Ladislav

Tituly: JUDr.

Datum narození: 05.05.1893

Místo narození: Praha

Datum úmrtí: 03.02.1967

Místo úmrtí: Uherské Hradiště

Místa působení: Uherské Hradiště, Zlín

Povolání, specializace: právník; národopisný pracovník; sběratel krojů; sběratel zvykoslovných předmětů

Kulturní vyznamenání: Uznání ministerstva kultury (1947)

Ač rodák z Prahy, zamiloval si během studentských let Slovensko a Slovácko a po ukončení právnických studií se usadil v Uherském Hradišti. Odtud se za lidovým uměním vydával na Chodsko, Semilsko, Valašsko a Slovácko. Shromáždil bohaté sbírky lidového umění, které umístil ve své tradiční slovácké chalupě v Mařaticích. Rozsáhlá je jeho činnost publicistická, v níž se soustředil na hodnoty lidové kultury. Byl zakladatelem *Slováckého krúžku* ve Zlíně. K jeho odkazu se hlásí i soubor Hradišťan, neboť již v roce 1921 založil v Mařaticích *Slovácký krúžek* lidových písní a tanců. Po řadu let byl členem výboru Strážnického folkloristického festivalu, jako uznávaný odborník byl poradcem při vzniku filmů z lidového prostředí, např. filmu *Maryša* natáčeného ve Vlčnově.¹³³

V Mařaticích kulturně působil i na školních dětí ve zpěvu a tanci, usměrňoval repertoár místních ochotníků, sám pro ně dokonce psal hry. Slovácko propagoval celá léta přednáškami a články v novinách a časopisech. Novým působištěm Ladislava Rutteho se stal od roku 1937 Zlín, který se stal díky jeho vlivu střediskem národopisného ruchu na Moravě.

Po osvobození založil Bartošovu muzejní společnost a byl zvolen jejím předsedou. Současně se věnoval kulturně historickému a národopisnému studiu a průzkumu se zaměřením na osobnost Františka Bartoše, na starý Zlín a folklor bývalého zlínského panství.

¹³³ <http://www.uherske-hradiste.cz/osobnost/312/>

Studiemi v terénu se Rutte přičinil o obnovu kroje z okolí Zlína a připravil do tisku několik prací.

Z nich vyšla pouze obrazová publikace *Hornácko ve zpěvu, hudbě a tanci* (první vydání v roce 1942). Práce *Slovácko opět žije*, obsahující historii *Slováckých krúžků* a pojednání

o jednotlivých oborech jejich působnosti, nebo cenou odměněná práce *Čtení o Slovácku*, určená školní mládeži, zůstaly jen v rukopise.

Několik let přednášel na tehdejší zlínské Škole umění o lidovém umění výtvarném. Byl hlavním iniciátorem a navrhovatelem neuskutečněného projektu *Bartošova národopisného muzea v přírodě*.

Nemalý podíl měl na zachování *gajdošské tradice* na Valašsku a Slovácku (v roce 1964 vychází práce *Gajdy a gajdošská tradice na Valašsku a Slovácku*). Neúnavně propagoval *krúžkařské hnutí*, zakládání *krúžků* ve všech vesnicích Slovácka. Má nemalý podíl na zpopularizování *etnografie* a *folkloristiky* jako *národní vědy*.

Zohraj ná hudečku
na tenkú strunečku . . .

A. Frolka

Krúžek moravských Slováků ve Zlíně
otvírá v sobotu 30. XI. 1940 místnost
„NA STARÉM ŠENKU“
VE VINÁRNĚ MYSLIVNĚ

Hraje slovácká muzika z Hrubé Vrbky
Začátek v 8 hodin večer
JEN PRO ZVANÉ!

Krúžek moravských Slováků ve Zlíně

DRK SIEGL Zlín

1. ARCHIV

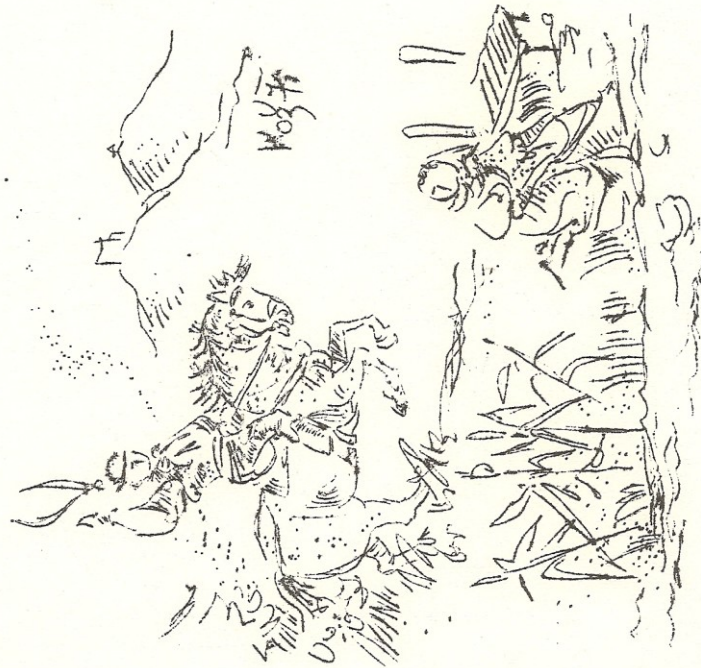
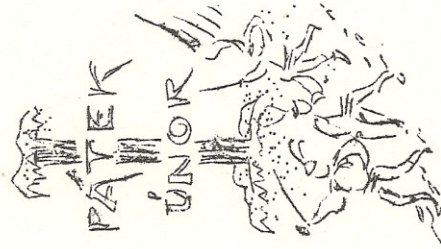

TEČE VODA TEČE,
RYBKY PO NÍ SKÁČÚ
/: POVĚZ TY NĚ MILÁ,
PROČ TVÉ OČI PLAČÚ: /

PLAČÚ ONY PLAČÚ
PRO SVĚHO MILÁČKA
/: VZALI HO NA VOJNU,
DALI MU KOLÍČKA: /

.....

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petr Mašláš
Katedra:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Jaromír Synek Ph.D.
Rok obhajoby:	2010
Název práce:	Historie Krúžku Moravských Slováků, Slováckého krúžku a Slováckého souboru písní a tanců Vonica Zlín ve Zlíně
Název v angličtině:	History of Moravian Slovaks' club, of Moravian Slovakia club and of Moravian ensemble of songs and dancing Vonica Zlin in Zlin
Anotace práce:	Rekapitulace historických faktů, podmínky vzniku jednotlivých sdružení, doba ve které působily. Přínos uvedených souborů pro uchovávání tradic, práce s dětmi, folklorismus v jejich práci. Osobnosti, které spolupracovaly se soubory, které je vedly a formovaly.
Klíčová slova:	Krúžek Moravských Slováků, Slovácký krúžek, Vonica

Anotace v angličtině:	Recapitulation of historical facts, the conditions of the various associations, the period in which they operate. Benefits provided for storage of files traditions, working with children, fanelore in their work. Personalities who work with files that are made and shaped.
Klíčová slova v angličtině:	Moravian Slovaks' club, Moravian Slovakia club, Vonica
Přílohy vázané v práci:	5
Rozsah práce:	58 stran
Jazyk práce:	český

